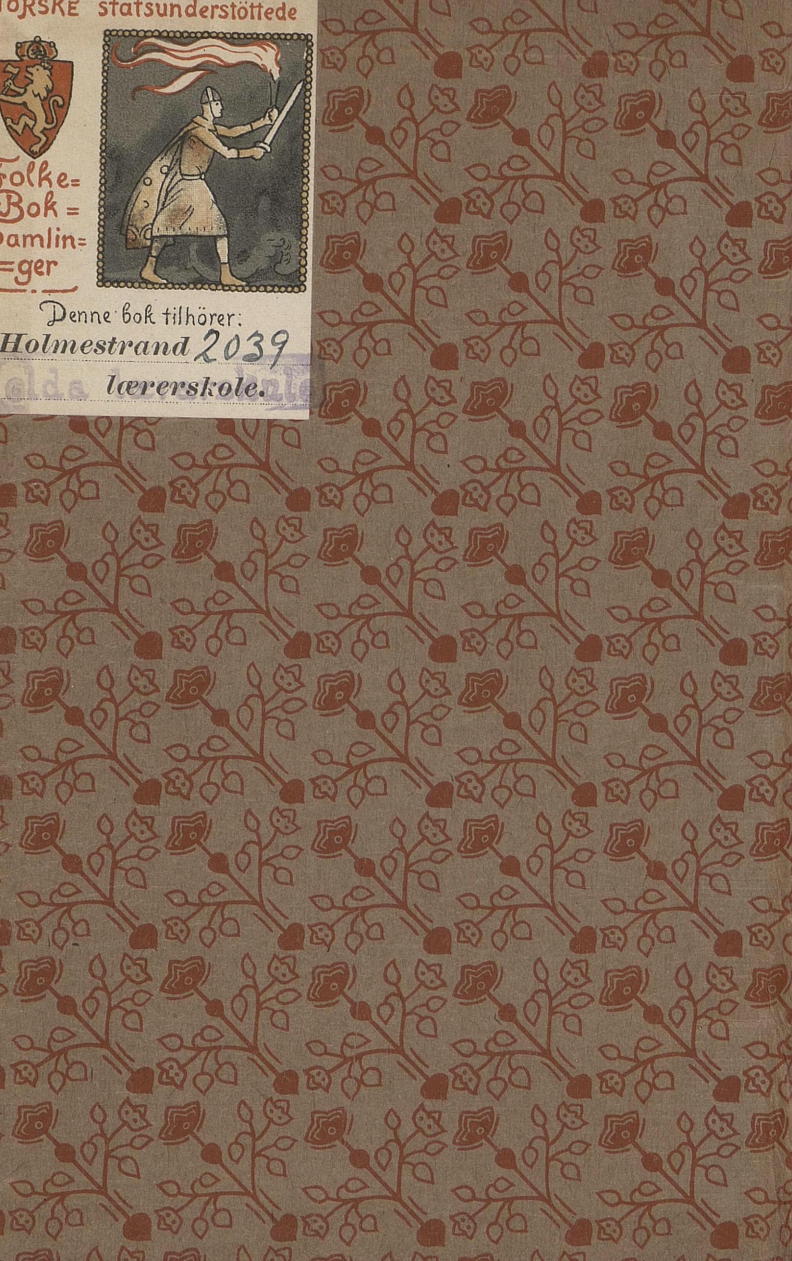

Folket
Bok =
samlingen
= ger

Denne bok tilhører:
Holmestrand 2039
Lærerskole.

NORA THORSTENSEN

ANSTANDSDAM

PAA HØINÆS

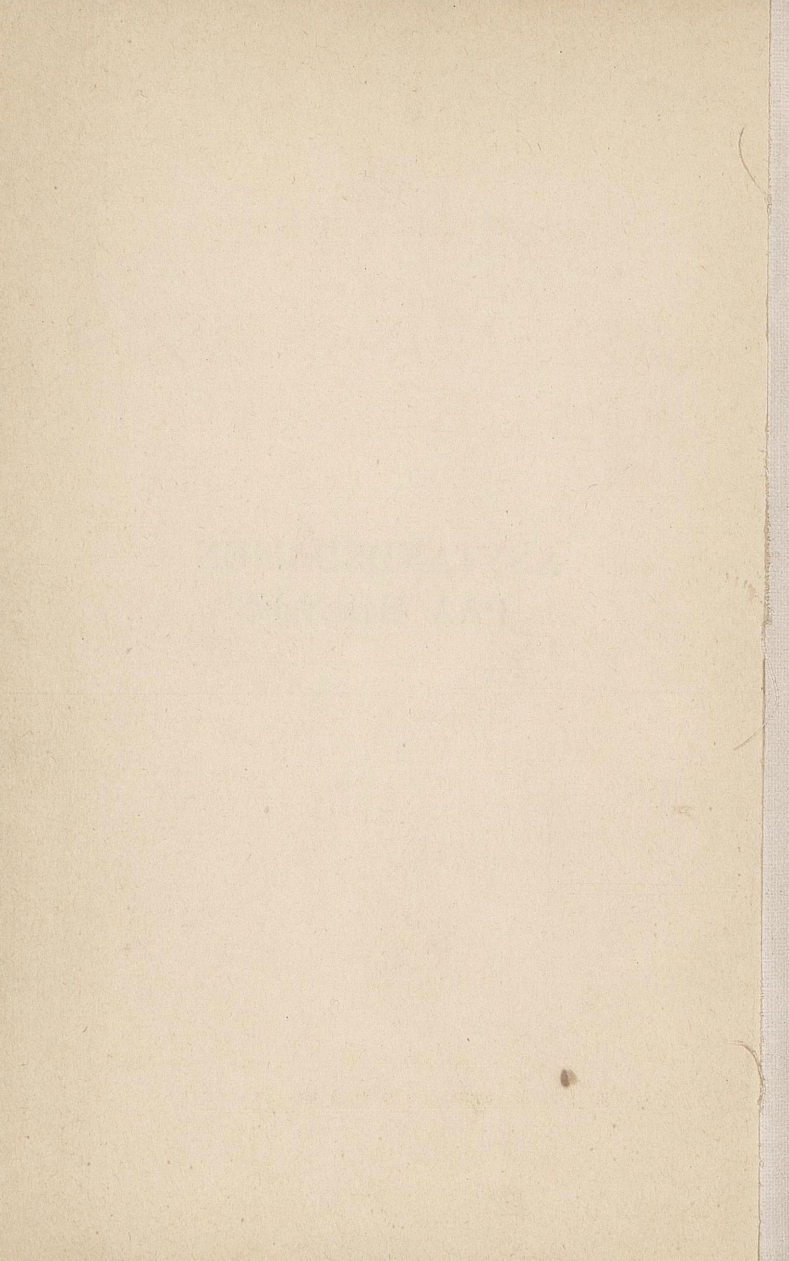

KRISTIANIA 1913 : : : : FORLAGT AV
H. ASCHERHOUG & CO. (W. NYGAARD)

2039

2039

ANSTANDSDAMEN
PAA HØINÆS

Volda lærarskule

NORA THORSTENSEN

ANSTANDSDAMEN
PAA HØINÆS

Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

KRISTIANIA

FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

1913

Copyright 1913
by H. Aschehoug & Co.
Kristiania

EN HJEMKOMST.

Der var engang for ikke længe siden en liten pike som het Gyda Trane.

«Ja,» sier de som kjender hende, «hun hadde endda et rædsomt klængenavn, hun kaldtes Grytelill.»

«I al verden — —?» sier de som ikke kjender hende.

«Ja, at gaa i tretten aar med slikt et navn!»

«I tretten aar?»

«Ja, hun var tretten aar da den ældste broren hendes kom hjem igjen.»

«Hadde han været tilsjøs han da?»

«Nei, han blev forvist.»

«Forvist? I al verden — —?»

«Jo, han var saa altfor snild. Og flot. Saa altfor glad i penger. Lomme penger fik han aldrig nok av. Tilslut begyndte han at

laane. Og for at skjule dette fandt han paa utflugter — løi og skrønte. Men naturligvis blev det opdaget.

Da tænkte hans far og mor at dette gik aldrig godt. Han skulde jo engang overta sin fars store forretning — sagbruket og fabrikkerne. Han vilde faa mange penger mellem hænderne.

Hvordan vilde det gaa naar han alt som gut begyndte at strø ut i øster og vester? Flottet sig bak sine forældres ryg, laante og løi? Hvordan skulde en slik gut bli mand?

En kraftig kur maatte til!

Derfor blev han forvist til en streng skole langt borte fra hjemmet.

Men i hjemmet der savnet de ham. For Ulf Trane var en kjæk gut og en snild gut.

Ikke mindst savnet brukseier Trane selv sin ældste søn.

Men en tid maatte gaa.

— — Og Ulf Trane han gik der paa det fremmede sted blandt de fremmede mennesker og tænkte paa sit deilige hjem — men fik en hel del mere forstand mens han længtet.

Det varte ikke længe før han skjønte hvad han egentlig var blit forvist for.

Det var ikke bare fordi han hadde laant penger og stiftet gjæld hos handelsbetjenten

ved bruket, og fordi han hadde gjemt og forsynt sig av den pungen han fandt paa landeveien! Det var likesaa meget fordi han ikke kunde nøie sig med en tokroning paa folkefest — — og fordi han aldrig kunde holde paa en skilling!

Det *var* galt at være saa flot. Far var ræd han engang skulde bli en slik likeglad feier som trodde det var guld tilbunds — og saa gik «konk» tilslut.

Men nu skulde han faa lære at bli nøisom — faa føle at være i tvang i selve sommerferien!

Han skulde lære at spise spartansk suppe, at staa tidlig op, at gaa tilsengs med smaa-fuglene den varme lyse sommerkvelden.

Alt dette fik han lære paa guttehjemmet.

Op kl. 6 og til at rede sengen, børste klær og pudse støvler. Saa ind i en stor spisesal, hvor den spartanske suppen stod opøst. Det var en tyk graa velling, som Ulf langet i sig med lukkede øine.

Den første morgenen greide han den ikke. Han sat der med bredfull tallerken, mens de andre 26 gutter spiste saa skeene klirret.

At de orker! tænkte Ulf.

Da spurte en stemme oppe i salen, høit og pludselig:

«Ulf Trane, vil du gjemme din suppe til middag?»

Ulf skvat saa han hoppet høit paa bænkene. Der stod jo en lærer og saa paa ham!

I det samme hvisket en gut ved siden av ham: «Spis suppa get!»

Og Ulf blev ræd. Han skjønnte hvorfor guttene kaspiste! Han tok spændtak mot gulvet, fylgte en vældig ske og lot det staa til.

Det var ogsaa paa høi tid; for akkurat da han svelget det sidste, kommanderte læreren opstilling og de marsjerte ind til morgenandagten.

«Det var godt du klarte 'n, ellers hadde du ikke faat middagsmat,» hørte Ulf i øret sit. Det var sidekameraten, som han senere fik vite het Daniel Birk — en snild gut, som blev hans bedste ven paa guttehjemmet. Det var ogsaa ham som kaldte suppen for spartansk — og det navnet *hjalp*, syntes Ulf.

Efter morgenandagten kom 6 timers skole med korte friminutter imellem — saa middag og en times fritid — saa lekselæsning paa værelserne.

Men kl. 6 bar det ut paa den store idrætspladsen med bulder og brak — og da glemte Ulf Trane hvor han var! Her seiret han i kapløp, her sparket han ballen

høiest, her fældte han gutter større end sig selv i nævekamp. Der stod glans om Ulf Tranes navn paa idrætspladsen.

Og i den spændende lek glemte han hvor han var!

Men pludselig ringte en klokke; det var kveldsklokken som meldte at nu var det slut — om solen skinte aldrig saa vakkert over aasen.

Ding, ding, ding! Ind til grøt og kvelds-andagt — ind og gaa tilkøis den fine lyse sommerkvelden!

Ja *da*, naar han var gaat tilro i sit ensomme lille værelse med et mørkt gardin rullet ned for den lyse luft — da visste nok Ulf Trane hvor han var!

Da saa han hjemmet sit, den stolte Høinæsgaarden, som laa som et slot der øverst i bygden. Saa tydelig hadde han aldrig set den før — —

Nu var han i lindealléen med parken i stigning paa begge sider. Der stod det gamle asketræet med sol paa toppen. Nu gik han gjennom porten!

Der laa tunet stort og jevnt med bløtt grønsvær under trærne. Der laa huset midt imot — hvitt med bred dyprød svalgang.

Der kom Diana og rev ham overnede

— — nu lo det paa svalgangen! Bestandig lo mor av ham og Diana — —

Aa mor, far! Aa hvor han længtet. Han saa Veslebror med trillebøren sin, han hørte Gyda og Helge trætte om den bedste krocketkulen — han saa doktorbarna komme galoperende fra nabogaarden. Og ingen kveldsklokke sa ding ding ding! De fik lov til at være oppe saa længe, saa længe — det var jo saa lyst og saa deilig.

Gyda hadde skrevet at hun vilde tænke paa ham hver kveld kl. 8. Nu tænkte hun altsaa — —

Ulf kastet sig tilhøire og tilvenstre. Det var ikke mulig at faa sove. Mon hvor længe han skulde være her? Hverken far eller mor hadde lovt noget. De hadde fulgt ham hit og bedt ham være en bra gut. «La mig se vi kan komme til at stole paa dig,» sa far — og tok ham i haanden. Men mor hadde tat ham ind til sig, og hvisket at hun skulde skrive til ham.

Og saa var de reist. Og han stod alene tilbake. Likesom forlatt av alle mennesker! Det var den aller, aller tungeste stunden.

Men det var jo ikke rart at far blev vond paa ham! Hvorfor nøide han sig ikke med to kroner den gangen? Han fik mere

han end baade Gyda og Helge, fordi han var den ældste, sa far. Men han nøide sig ikke allikevel! Han bar sig ikke som den ældste han, nei. Han gik konk med én gang han.

Der var nok mange at spandere paa ved den folkefesten, men han kunde jo latt være at bruke en øre til sig selv — —

Ulf kastet sig og kastet sig. Med *ett* sat han ret op i sengen. Der kom en tanke, som siden formet sig fastere og fastere, og tilslut blev til et brændende ønske!

Om far engang vilde betro ham nøkkelen til det store ildfaste pengeskabet nede paa brukets kontor — ham alene — naar far selv var bortreist! Da skulde han faa se gut som ikke lot sig friste — gut som var at stole paa.

Men nei — han blev nok aldrig betrodd en tokroning mere — — —

*

*

*

Juli — feriemaaeneden var kommet.

Den maaneden da almindelige gutter bare driver dank og skolebøker er paa maanen.

Men paa guttehjemmet lot de ikke til at kjende nogen slik maaned. Der gik det som før: ding, ding, ding med bøker og lekser fra morgen til kveld.

«Jeg tror vi er kommet paa en anden klode, jeg,» pæste Ulf en dag — «skal vi aldrig ha ferie?»

«Ferie? *Her?* Er du gælen,» sa Daniel Birk. «Vi er her jo fordi vi er dovne hjemme jo.»

Aa, derfor altsaa. Ulf hadde ofte været nysgjerrig efter at vite hvad de andre guttene var forvist for. Nu fik han vite det. Fordi de var dovne! Og nu skulde de indhente det forsømte og lære at benytte tiden. For her *maatte* man læse!

«Er ikke *du* her ogsaa fordi du er doven hjemme?» spurte Daniel.

«Jo,» sa Ulf uten at blinke. Det var jo heller ikke løgn — saadant stræv som Saxe hadde med ham bestandig! At han ogsaa hadde en anden skavank, det skulde ingen faa vite, ikke Daniel Birk engang.

— — —

Der blev allikevel en slags ferie paa guttehjemmet, en forandring i det daglige liv ialfald.

Det var da slaatten begyndte.

Da blev alle 27 gutter sluppet ut paa arbeide i det fri istedetfor i skolestuen. Aa *huttetu* for moro!

Der hørte nemlig jord til guttehjemmet, baade aker og eng, som *maatte* drives — og en stor del laa langt borte.

Det blev en hel utflugt!

De marsjerte i sluttet trop med gymnastiklærer Pedersen ved siden, matskreppe paa ryggen. Og nogen bar staurer og nogen bar river. Efter troppen kom to mand med hest og slaamaskin — det var rent som et felttog.

Naar de kom frem, gjorde de tjeneste som fuldbefarne slaattefolk. De satte op hesjer og bar græs, de lærte at rake og vende og saate. De arbeidet saa svetten randt.

Men det var allikevel et herlig liv! Ikke mindst fordi de fik belønning i klingende mynt; de fik hver dag ti øre av læreren.

Det var til at kjøpe en tørstedrik for i varmen.

Der laa et hus nede i veisvingen som bød paa brus, selters, kaffe m. m.

Den tjørningen var en aldeles uventet, en simpelthen forbløffende belønning!

Klingende mynt var ellers en ukjendt og forbuden ting blandt elevene paa guttehjemmet. De fik alt hvad de trængte gjennom sine lærere. Frimerker, papir, halsknapper. De var ikke som almindelige gutter i nogen verdens ting — de hadde ikke penger til et par skolisser, end si til luksus! Og saa faar de pludselig en dag penger til *brus!* Av Pedersen! Ute paa jorden! Midt i høiingen!

Hvem kan tænke sig et stoltere øieblik? Pedersen blev til en general, tiøren blev en æresmedalje.

I flere dage har de nydt dette storartede øieblik: Det er saa'n ved middagsleite, naar sola koker paa himmelen og svetten hagler — da lyder pludselig et rop: Opstilling! Det er general Pedersens velkjendte stemme.

Neppe har ordet lydt, før riverne falder og de 27 brunsvette slaattekarene stimler sammen fra alle kanter.

Retning! roper generalen. I et nu staar der en snorret linje med soldater.

Høire arm opad bøi! Fremad stræk!

Syvogtyve armer staar ret frem i luften.

Høire haand opad vend!

Syvogtyve hænder aapnet sig.

Saa kommer øieblikket. General Pedersen skrider frem med smil i skjegget og med en aapen pengepung i venstre haand. Med høire tar han 27 ganger en tiøre og lægger den i hver av de brune fremstrakte næverne. Saa lyder igjen kommandoen: Høire arm nedad sæk! Venstre om! Marsj!

Hurra! runger det fra geleddet, og mens generalen slanger sig bak en saate, stormer hans undergivne avsted til huset i svingen. Der blir saa tiørene byttet med kold per-

lende brus — 27 store glas. Nei, ikke 27 men 26.

Der er *én* som ikke gir tjøren sin til konen i det lille hus, han gjemmer den som en skat i sin inderste lomme. Det er Ulf Steinkell Trane.

Han som aldrig har kunnet holde paa hverken skilling eller krone, han som før kaldte det «en lumpen tjøring», han holder paa denne drikkeskillingen som paa en æresmedalje.

Dette er jo de første pengene som er blit ham betrodd siden forvisningen! Og disse skulde han gaa bort og gi ut for en tørstedrik! Kunde han ikke drikke vand?

Han som gik og drømte om at bli betrodd nøkkelen til det store pengeskapet naar han engang kom hjem, han skulde nok ikke la sig friste av brus! Den saa kold og læskende ut; men vand slukker ogsaa tørsten. Og nu hadde han samlet seks tjører — seks blanke smaa æresmedaljer. Det kunde bli flere endda inden slaatten blev færdig — og han vilde ikke bruke en eneste. Han vilde gjemme dem til han kunde lægge dem paa pulten til far, og si at disse hadde han tjent og spart!

Saa vilde far studse og se paa ham —

likesom tvers igjennem. Men Ulf kunde se ham like i øinene og si: «Jeg fik ti øre dagen til at kjøpe brus for i slaatten.»

Da vil nok far forstaa at han har lært, og at han er at stole paa allikevel.

Slik drømmer Ulf mens de andre drikker sin brus og støier og ler utenfor huset i svingen.

Selv drikker han en slurk vand av bøtten i kjøkkenet, og han tror at ingen legger merke til det.

Men der er nok en som har set det. En stor gut, som er blit kastet av Ulf paa idrætspladsen.

Før var *han* den flinkeste, nu er det Ulf Trane. Derfor har han et horn i siden paa ham.

Han begynner at kaste ut et ord, saa her og saa der — — «har *du* set at Ulf Trane ikke liker brus? Han liker bedre lunket vand av en øse.» Og saa ler han, en ekkel ertende latter.

«Han er gjerrig, far! Han gjemmer pengene i lomna.» Slik snakker han rundt — og en dag siver det ut. Ulf hører sit navn bli nævnt, og sammen med dette et ord — et skrækkelig ord!

«Gjerrig!» hører han det hvisker.

«Ulf Trane er gjerrig.»

Han blir saa brændende het. De tror han er gjerrig fordi han gjemmer skillingen sin.

Han knytter hænderne i lommerne. *Han, Ulf Steinkell Trane gjerrig!*

Han griper om tiørene i lommen. Det er nu 8 stykker. En hel liten kapital at komme hjem med.

Men han vet nu hvad de maa brukes til. De tror han er gjerrig — — det skal aldrig i livet bli sagt om Ulf Steinkell Trane.

Med faste skridt gaar han tvers igjennem gutteflokket som sitter ved smaa bord paa forsiden av skjænkehuset.

Der blir tisking i flokken naar han kommer — og høit høres en stemme: «Der kommer gjerrigpumpen.»

Ulf kjender stemmen. Han ser like paa den store gutten, men sier ingenting. Han ser at glassene er tømt, og han skynder sig ind i huset. Gaar like til disken, legger alle sine smaa æresmedaljer frem, bukker og sier: «Kan jeg faa fire flasker brus.»

Konen ved disken ser at pengene er rigtige; hun henter flaskerne op av kjelderen — og Ulf kommer ut med to flasker under hver arm.

Da sperres øinene op derute i gutteflokket. Hvad betyr dette?

Men Ulf gaar bare likegyldig hen til bordet hvor den store gutten sitter, og planter flaskerne, alle fire, like for næsen hans. «Værsaago, jeg synes du sitter saa tørt,» sa Ulf.

Saa snur han ryggen til og gaar; men bak ham runger det: «Hurra for Ulfen! Ulfen er knasen!» Og hans skaal blir drukket saa langt flaskerne rækker.

Fra den dagen forsøkte den store gutten aldrig mere at stange Ulf. Han trak hornet til sig. Han skjønte at Ulf Trane var «knasen».

Men da Ulf hadde lagt sig den kvelden, tænkte han med sorg paa sine smaa æresmedaljer som han ikke hadde mere. Nu blev der ingenting at komme hjem med — ingenting at spare mere. Denne dagen var jo den sidste de var med i slaatten!

Hvorfor skulde den idioten kalde ham for gjerrigpampen?

*

*

*

Bare *én* bestemt dag om maaneden fik de utlevert post, og bare *én* bestemt dag fik de lov til at skrive breve. «Jo flere breve, jo mere længt,» sa bestyreren.

Men derfor blev ogsaa postdagen en festdag.

Ulf læste brevene hjemmefra saa han

kunde dem utenad — især mors. De kunde han som vers.

Vi længes efter dig, skrev mor bestandig — og tilslut: du hilses fra far. Men aldrig et ord fra far selv og aldrig et ord om at nu skulde han snart komme hjem. — — Mon han skulde være der et *aar*?

Den lange sommeren gik og høsten begyndte. Da ventet Ulf med dobbelt spænding paa brevene. Han hadde et stille haab! Han hadde skrevet til Gyda, søsteren sin — og til mor ogsaa, at han saa gjerne vilde hjem til geburtsdagen sin den 18de oktober. Derfor haabet han.

Han hadde ogsaa faat noget at komme hjem med allikevel! Ikke opsparte penger, men noget som vist var bedre. Han hadde en karakterbok med anmerkninger i fra bestyreren selv for hver maaned.

Bestyreren var den snildeste av lærerne. Streng, men snild. Ingen var guttene saa ræd for, ingen vilde de heller ha ros av.

Og Ulf fik ros.

Ulf er bestandig lydige og snild.

Ulf foregaar sine kamerater med et godt eksempel.

Ulf er kommet sig betydelig i flere fag. Ulf blir os for hver dag kjærere.

Slik lød bestyrerens anmerkninger i karakterboken. Var ikke *dette* smaa æresmedaljer? Ulf brændte efter at komme hjem med dem. *Skrive* om dem vilde han ikke, det var saa leit. Men tænk at lægge denne karakterboken paa pulten i kontoret paa fødselsdagen sin den 18de oktober!

Men da fødselsdagen kom, var han fremdeles paa guttehjemmet.

Han vaaknet om morgenen og hørte høstregnet piske mot ruten. Det var graalyst og koldt i værelset.

Det var søndag, og om søndagen laa de til $\frac{1}{2}$ 8. Det var derfor endda ganske stille rundt omkring.

Stille ja — saa stille, at han kunde skrike! Han var jo forlatt! Det var fødselsdagen hans — og saa laa han her tusen mil fra hjemmet — han som pleide at bli vækket med kaffe og presenter — og præk og latter.

Aa, det gjorde saa ondt, saa ondt! Ikke brev kunde han faa engang; for det var ikke postdag.

Han var forlatt, forlatt!

Ikke et liv paa guttehjemmet visste noget, ikke et liv vilde si saameget som gratulerer!

Han snudde sig mot væggen og graat, graat — graat paa sin 14de fødselsdag.

Men nu hørte han tjenerklokken. Da kom snart pedellen og vækket. Og han som laa og tutet! Han skyndte sig op og vasket graaten av fjæset sit. Vilde saa putte sig iseng igjen til pedellen kom. Men idet han kastet et blik paa veiret, blev han forbauset staaende ved vinduet.

Oppe i den vaate graatunge luft viftet guttehjemmets flag. Det som nu ikke hadde været oppe uten paa kongens og kronprinsens fødselsdag, og den dagen da efterretningen kom at Roald Amundsen hadde naadd Sydpolen.

I al verden, hvad var det for en historisk begivenhet den 18de oktober da mon?

7de juni var det ikke — —

Uf, bare han var litt flinkere i historie! Det skulde vel ikke være Michelsens geburtsdag vel?

Ulf glemte rent at han var ulykkelig — bare for at stirre paa dette flaget.

Men det blev koldt; han slængte sig under teppet og lurte fremdeles — — — Det var sikkert Michelsen eller dronningen —?

Da banket det paa døren — og ind kom pedellen, gamle rødkindede, hvithaarede Jonassen.

«Maar'n! er du vaaken?»

«Ja, gomaar'n.»

«Klokka er ikke 1/28 endda, men jeg skulde gaa ind med litt post.»

«Post? Er du gælen?»

Ulf fik i det samme en diger ladning med post like paa brystet sit.

«Værsaagod! Og tillykke med dagen!»

«I — al — verden? Hvem har sagt —?»

«Posten har sladra vel! Det staar jo gratulerer paa alle korta jo, tosken.»

Aa javist! Ulf sat som han drømte med brevet fra mor og en hel bunke med gilde kort! Gratulerer stod der med al slags skrift-

«Men — jeg trodde, jeg skulde vente til postdag?»

«Paa ingen maate, tosken. Det er idag du skal ha dem! Hadde det været en av de dovne gutta, saa. Da hadde nok bestyrer'n lat'en vente, men det er forskjel, skjønner du!»

Aa, som det letnet og lysnet og kriblet. Ulf skulde gjerne ta rygtak med Jonassen.

Jonassen sat og tændte varme i ovnen han. «Aa gid, aa gla jeg er, Jonassen.»

«Ja det er godt aa være gla! Og naa kan du ligge til det lunker sig. Jeg vækker ikke før 8.» Jonassen stod alt med haanden paa dørklinken.

Da husket Ulf paa Michelsen og dronningen.

«Du, hvem er det dem flagger for?»

«Naa har jeg hørt tosk! Aa hvem andre skulde vi flagge for end *dig*, da?»

Hurra for Jonassen, Michelsen, Amundsen — dette blev nok den kjækkeste geburtsdagen han hadde hat! Laa han ikke der som en prins, mens det knitret i ovnen, og læste mors deilige brev — — og ute viftet guttehjemmets flag — ikke for dronningen, men for ham!

Min kjære gut, skrev mor. — Her kommer hele Høinæs paa besøk til dig paa din fødselsdag. Du kom nok ikke hjem som du bad om. Far sa nei. Men ingen tænker mere paa dig end far allikevel. Han har nok sin mening med at du skal vente. Og vær sikker paa, at naar han kommer og henter dig, da kommer han med aapne armer — — —

Ja mor, hun kunde skrive hun, hun kunde trøste hun. Det var et langt brev og nederst stod: du hilses fra far.

Men kortene var fra Peder kusk og Jørgen, fra Stine og Selma, fra Gyda, Helge og Veslebror — fra Saxe og alle barnene i doktorgaarden. Og der var kort fra gutter og piker

ved Krumskolen. Forlatt — — han? Aa nei, san.

Da Jonassen kom igjen og vækket for alvor, da sov Ulf med brevet i haanden og kortene utover teppet. Og han stod op saa glad, ja næsten som om han skulde være hjemme.

Og det blev en slik storartet dag paa guttehjemmet!

Da de skulde ind til den spartanske suppen, saa var der ingen suppe, men bare deilig kaffe og smørbrød, og efter morgenandagten holdt bestyreren en hel liten tale! Han sa noget slikt som at naar guttehjemmets flag blev heist for en elev, saa betydde det at denne elev gjorde guttehjemmet ære. Idag var det heist for Ulf Trane, som fylgte 14 aar.

Ja det blev en dag som Ulf aldrig glemte. Og kameratene glemte den ikke saa fort de heller! De fik stek og pudding og kaker og god mat hele dagen — og de fik være oppe til klokken 9. Bare, bare fordi det var Ulf Tranes fødselsdag.

*

*

*

Kommer *du* hjem til jul?

Kommer *du*? Kommer *du*?

Slik spurte guttene hverandre. For det

var begyndt at bli julagtig — det snedde. Og med sneen kon juletankerne myldrende.

Især myldret det i hoderne paa Ulf og Daniel Birk. De gik bare og fablet om hjemmet sit.

Men det begyndte at spøke, syntes Daniel. Andre gutter kom viftendes med breve fort væk: *Jeg skal hjem, jeg skal hjem.*

Men Ulf og Daniel hørte *intet*. Daniel sa baade uf og irsch og klødde sig i hodet. Men Ulf bare ventet, ventet. Han tænkte at far, som var saa snild, han *vilde*, han *maatte* la ham komme hjem til jul!

Og endelig en postdag i december kom der et brev med en haandskrift som Ulf ikke hadde set siden han var hjemme — en haandskrift som fik det til at banke indenfor vesten.

Og han svelget mens han læste:

Kjære Steinkall!

Jeg kjender en gut som har været længe hjemmefra, saa længe, at nu kan vi ikke undvære ham længer. Tror du han vil slaa følge hjem med mor og mig paa lille julaften?

Vel møtt. Far.

Snak om én som var glad! Snak om en som viftet med brevet sit!

«Daniel!» roper han. Og Daniel kommer stimende over gulvet; det er efter middag i den store gymnastiksalen, alle guttene er samlet.

«Daniel, jeg skal hjem!»

«Jeg ogsaa! Hurra for kongen!» brøler Daniel; han har ogsaa et brev i haanden.

De to lykkelige møtes og ser paa hinanden. Saa ryker de ihop og brytes. De ser ud som dødsfiender. Tilskuerne gjør plads for dem.

«Hvad foregaar *her*?» spør en av lærerne strengt. Men de kjæmpende hverken hører eller ser.

«Det er bare Ulf og Daniel som slaas fordi dem er saa gla',» forklarer tilskuerne.

— — —

Saa kom da den store uforglemmelige lille julaften da en slæde kjører op foran guttehjemmet, og far og mor stiger ut. Han møter dem paa trappen og kjender samtidig fars arm om sin nakke, mors haand i sin. Og alt blir likesom saa trygt, saa godt. Alt er som før, alt ondt og leit er glemt.

*

*

*

Imens svæver der en overlykkelig sjæl omkring paa Høinæs. Ut og ind. Opper

trapper og nedover trapper. Det er søster Gyda, som er saa glad at hun synger Glade enke og Glade jul omhverandre.

Imorgen kommer Ulf! Ulf som har været borte et helt halvt aar — han kommer imorgen med far og mor, imorgen paa selve julaften. Glade enke — kan du tænke . . . Bare, bare han nu ikke er blit forandret! Elise vil gi ham en marsipangris til velkomst, men hun er ræd han er blit stor og voksen og vigtig.

Ikke tror *Gyda* han er blit for stor til marsipan — ikke tror hun han er voksen heller. Han som har længtet saa frygtelig hjem. — —

«Ja vi faar nu se imorgen,» mente Elise. «Spiser'n hode av grisen med én gang, saa er'n *ikke* voksen. Men si'ern bare tak og gjemmer'n i lommen —»

«Ja, saa er'n blit voksen,» sa Gyda.

— — Ved middagsstider kommer de. Før kan de ikke være paa Høinæs.

Ved middagstider? tænker Gyda pludselig. Hvordan skal da far og mor faa pyntet juletræet til det blir mørkt? Nei sandelig, det har de ikke tænkt paa!

Ellers har mor git ordre om alt mulig — men dette, det aller vigtigste, har hun glemt.

Ja det er let at glemme en ting naar en staar paa farten. Men nu kunde jo *hun* være mor i huset. Hun kunde være far ogsaa! Hun kunde pynte træet ganske alene. Og overraske dem alle sammen. Ja trallala, det vilde hun gjøre.

Men der var ikke et øieblik at spille, for nu var hun kvit baade Helge og den heftekroken Veslebror. Heftekroken sov formiddagsluren sin og Helge var kjørt til bruket med Peder kusk. Altsaa til Jørgen efter juletræ!

Gla-a-de jul, hel-li-ge jul, sang det ind av stalddøren til Jørgen Pilt.

«Jørgen, har du tænkt paa at vi skal ha juletræ?»

«Ja, du veit —»

«A, gaa efter et naa da, er du snild, naa med *én* gang!»

«Jeg maa da faa strigla gampen først.»

«Nei, juletræet først. Jeg maa ha det naa, naa. Skjønner du norsk?»

«Jeg skjønner at skauen flyer ikke bort.»

Aa! Nei snakke med mandfolk! Gyda fór ut av stalden, like bort i skuret efter en øks — og langet med store skridt bortover mot skogen. Hun skulde kanskje vente til

Helge og Veslebror fik næsen i dette, nei tak. Juletræ maatte hun ha paa flyende flekken! Og stort skulde det være, og pent skulde det være.

Nu var hun ved skogen. Travet i sne til knæs. Men hun skulde vakkert krøsse mandfolk. Hun hadde jo øks! Og trær var der nok av.

Men da hun kom nær til, saa var ingen av dem pene nok. De var enten skjæve og krokete eller tynde og gamle med mosedotter paa. Skulde hun blive fornøid, maatte hun sandelig ta toppen av en ordentlig himmelhøi gran!

Og hun til at tælje paa et trø saa tykt som en tømmerstok. Toppen stod som en grøn pyramide mot himmelen — ja, denne maatte hun ha.

Men øksen bare hakket litt i barken, akkurat som loppestik paa en elefant. Endda hun hugget av al livsens kraft. Uf, det maatte sikkert være en elendig øks! Hun pustet og pøste, men elefanten rørte sig ikke. Uf at være loppe. Hun høvet øksen til et endda vøldigere slag — da ropte det borti skogen; Pas dig!

Forundret sønkhet hun øksen. Der stod Jørgen og saa paa hende. «Staa ikke der og spik fliser i skauen,» sa Jørgen.

Gyda skjønnte godt at han gjorde nar. Men hun blev *ikke* fornærmet. Hun skulde gjerne tilbe'n der han stod! Han hadde altsaa fulgt efter tilskogs, og han kom bærende med et træ, saa stort og fint, uten lyte fra fotsaalen til issen. Hvordan kunde hun glemme at Jørgen var den flinkeste av alle mennesker?

Han sætter træet paa fot og lurert det ind i huset, helt ind i blaasalen, før Helge og Veslebror har vist sig. Og han lover at holde tæt. Det samme lover Stine og Selma. Ja, nu skulde det gaa.

Op paa loftet i flere vendinger efter juletræpynten, ut til Stine efter vindustrappen, saa nøkkelen om — og hun og juletræet er alene i blaasalen.

Først vil hun la det sne rigtig dygtig med sne fra ifjor. Hun finder æsken med vat, og hun sner og hun sner paa hver mindste gren, akkurat som ute i skogen.

Imens tænker hun paa dette som Elise har sagt. Skulde han virkelig være blit *voksen?*

Han sendte dem jo engang et noksaa knakende brev — og han hadde jo været sammen med bare gutter og lærere. Var han blit voksen, saa brydde han sig vel ikke stort om juletræ heller — —

Men de fik se imorgen med marsipan-grisen.

Og Gyda vet en anden prøve ogsaa. Sier han for eksempel, naar far og mor begynder at beklage sig over juletræet som endda ikke er tænkt paa, — sier han da: Puss juletræ behøves ikke! Da er han en skuffelse. Da er han blit voksen.

Men sier han: Jørgen og jeg gaar til-skogs og henter et før det blir mørkt — da vil Gyda klype ham i armen og gjøre hemmelige miner, helt til han skjønner at juletræ, det har *hun* sørget for!

Og den som skal faa lov til at tænde lysene naar dette store øieblik kommer, det er Ulf — han som har været borte saa længe, saa længe.

— — Men det gjaldt at skynde sig for den som hadde hemmeligheter.

Hun hører Helge og Veslebror rope paa hende, spørre efter hende. Hun hører Stine og Selma skrone at hun er ute. Og hun er stille som en aand derinde paa blaasalen.

Men det grønne træ forvandles mere og mere. Det faar en vinterdragt oversaadd med stjerner og glimmer, og der svæver engler mellem dets grener.

Først da skumringen kommer, smutter

Gyda lydløst og uset ut av blaasalen og stænger døren for sin hemmelighet.

Nu mangler hun bare lysene — de som Ulf skal faa lov til at tænde.

*

*

*

«Hvorhen saa tidlig?» spør Saxe. Han træffer en fuldt paaklædd liten dame nede i gangen kl. 8 julaftens morgen.

«Jeg maa til butikken før Helge og Veslebror vaakner. Det er noget vi har glemt.»

«Er det noget meget viktig?»

«Ja det er saa viktig at det er hemmelig.»

«Det kan altsaa ikke besørages av en anden? Jeg hadde nemlig tænkt at faa husets datter til at hjelpe mig med noget.»

«Er det noget viktig, Saxe?»

«Ja.»

«Men ikke hemmelig?»

«Jo, det kunde godt være en hemmelighet mellem mig og husets datter.»

«Aa gid, si det da vel!»

«Jeg hadde tænkt at vi to kunde slaa os sammen om at pynte juletræ til iaften.»

Da begyndte husets datter at gjøre krumspring og underlige gjerninger. Hun hoppet ret op paa væggen efter en nøkkel. Stak

den i klæsskapsdøren. Tok der ut en anden nøkkel, stak denne i blaasaldøren, aapnet den og vinket paa Saxe. «Se hvad husets datter har gjort ganske alene!» Saxe myser paa hemmeligheten, som blinker i lyset fra gangen. «Hvad? det er jo det deiligste juletræ fuldt færdig?»

«Ja bare lysene mangler. Jeg gjorde det igaar. Men De maa være tæt som en potte,» sier husets datter.

«Som en hermetisk syltekrukke,» lover Saxe med haanden paa hjertet.

Og Gyda visste, at var det nogen hun kunde stole paa, saa var det Saxe. Hun laaser døren paa samme hemmelighetsfulde maate — og straks efter suser hun paa ski mot bygden.

Det var ikke længer saa sjelden at gjøre en tur til butikken nede ved bruket. Høinæs laa ikke længer østenfor sol og vestenfor maane. Der var bestandig en eller anden kjørende baade opover og nedover — og hvem vilde ikke skysse Gyda Trane og den lyse fletten hendes?

*

*

*

Hysch! Hør!

Ja denne gang var det Sleipners bjelder.

Nu — nu kommer de! Der svinger dombjelderne op i alléen — — Kom Veslebror!

Og Veslebror slipper sneskuffen og tar Gydas haand. Han vet der skal komme en stor bror, som er saa snild — — og det bærer i galop mot porten.

Der staar Helge og doktorens opstillet i en smilende række — og der kommer sluffen! Hurra der sitter'n!

«Velkommen!» brøler de og stimler sammen om Ulf. Alle vil ta ham i haanden til goddag.

Men flokken splittes! Diana blir den første! Diana som er holdt tilbake i stalden da Peder kusk kjørte til stationen, er kommet løs og har lugtet sin ven! Logrende, pipende, gjøende hopper den oppaa ham, biter ham, slikker ham, kysser ham.

Og Ulf han ler og han verger sig. Han falder næsten omkuld av kjærlighet. Det er et helt skuespil som opføres paa tunet.

Først inde i huset kan Elise komme til med marsipangrisen sin.

Hun stikker den i haanden hans og det ser høist uskyldig ut. Ingen uten Gyda vet at dette er et prøvelsens øieblik.

Er han blit voksen eller — — ?

Ak, hvilken storartet prøve! Ulf stapper

den ikke overlegent i lommen. Han tar sig en vældig jafs, saa han faar en stor kul paa kjaken. «Tak, det var grepa godt,» smatter han, saa det smelder. Og Gyda og Elise telefonerer til hinanden med øinene — — Han er alsa *ikke* voksen.

Men snart blir Elise og hendes søskende kaldt hjem — og det er middag paa Høinæs. Der spises og skravles en masse. Alle er saa glade, alle smiler til Ulf — og Veslebror sitter ved siden av ham.

Men mor kan ikke negte at hun er træt. Det var virkelig ikke saa liten reise.

«Du bør lægge dig litt, Huldamama,» sier Gyda.

«Lægge mig, sier du? Nei du, jeg har nok andet at gjøre.»

«Ja sier Helge — vi skal vel ha juletræ.»

«Naturligvis, gutten min. Hadde jeg bare været saa klok at pynte det før jeg reiste,» gjesper mor.

«Stine og Selma trodde ikke vi skulde ha no juletræ dem! Derforsaa vilde ikke Jørgen hente no heller,» driver Helge paa.

Gyda hører med fryd hvor godt hemmeligheten er bevaret. Hun sitter og hopper indvendig.

Og nu begynner Saxe: «Jeg beklager at

ikke én i huset har hat saapas omløp i hode som at tænke paa et juletræ! Jeg *beklager* det,» sier han med vegt og ser angerfuld paa mor gjennom lorgnetten.

«Nei, kjære Saxe,» sier mor, men kommer ikke lenger, for nu begynner Gyda.

«Aa puss, behøver vi no juletræ da!»

«Jo,» sier Ulf. «Jørgen og jeg gaar bort og finder et før det blir mørkt.»

«Bravo,» sier far. «Imens hviler mor og jeg — og naar vi har hvilt, saa pynter vi.»

Bravo, tænker Gyda. Hun sitter saa hun klukker. «Men vi har ikke lys,» erter hun.

«Nei lys! Vi eier jo ikke lys!» sier mor forfærdet.

«Urschamei,» griner Helge. «Da tar vi spidsslæden og kjører til butikken — —.»

«Ingen kjøring mere i dag! Vet du ikke at det snart er kulmørke julekvelden?» sier far.

«Aa, vi blaaser i juletræ,» prøver Gyda igjen.

«Nei!» sier Ulf. «Det er sikkert nogen lysstomper igjen fra ifjor.»

Da rødmer Gyda av stolthet over sin bror. Nu har han til fuldkommenhet bestaaet prøverne. Han har spist marsipan med graadighet og han vil paa sæt og vis ha juletræ,

selv med lysestumper fra ifjor. Hurra! Hvem kan si at *han* er voksen?

*

*

*

Det begynder at lage sig fuldstændig efter ønske Ulf ruster sig til at gaa tilskogs efter juletræ, imens tar far og mor og Veslebror sig en ørliten hvil — i høiden et kvarter. Saa skal de vækkes. Da skal mor gaa paa loftet efter juletræpynt og lysestumper.

Flot julekveld! klukker Gyda indvendig.

Men hun kan umulig faa snakket hemmelig med Ulf saalænge Helge dilter ham i hælene overalt. Helge *maa* lures væk!

«Helge,» hvisker Gyda og tar ham tilside. «Synes du det er mening i at Ulf skal gaa tilskogs efter juletræ, han som er hædersgjest.»

«Nei — —»

«Det passer sig bedre for *dig*, Helge! Du kan tro han synes det er rart at vi har glemt det.»

«Ja men — —»

«Spring til Jørgen vel!»

Haha, der fløi'en. Men Ulf blir stoppet i farten:

«Ulf, vent litt! Skulde du ønske vi hadde lys?»

«Ja — —»

«Har du lyst til aa se en hemmelighet?»

Før han faar summet sig, blir Ulf trukket ind i blaasalens tasmørke — ind til en duft av gran, av jul, av hjem.

Han maa svelge og svelge, men han gjør sig knakende kjæk og sier: «Er du gælen! Har du narret hele butikken? Vet ikke far og mor — —?»

«De *aner* det ikke. Men nu kan *du* tænde lysene, saa lukker *jeg* op dørene —»

«Ja! Akkurat naar far og mor kommer — —»

De staar der hviskende, leende, lykkelige.

Hysch, der kom alt Helge trampende paa trappen med juletræet. Gyda ut for at møte ham, Ulf blir tilbake, indestængt i blaasalen.

«Set saa'n tosk som Jørgen! Han gad ikke gaa tilskogs. Set saa'n fillebusk,» sier Helge. Han slænger en gammel ussel granbusk av skulderen.

«Jaja Helge, husk paa det er næsten mørkt. Det er da bedre end ikkeno!»

Gyda tar den gamle vindskjæve busken høitidelig ind i gangen. «Joda Helge — denne blir nok pen med pynt paa. Skynd dig bare op og væk far og mor!»

«Ja, det er jamen ikke fortidlig,» sier Helge og labber opover trappene.

Men Gyda kan næsten ikke puste længer; for nu gjælder det. For sidste gang laaser hun sig ind i blaasalen, hvor Ulf staar færdig med fyrstikæskan. De klemmer hverandre i armen, de kroker sig, de lytter, de hvisker, de glæder sig, glæder sig!

Hør, der kommer de i trappen pratende med Veslebror. «Begynd nu Ulf,» hvisker Gyda skjælvende.

Og Ulf til at tænde lys efter lys paa det høie skjønne juletræ. Det skinner og glitrer — mere og mere. Og Ulfs ansigt, det skinner ogsaa. Gyda staar ved døren og følger ham med øinene. Hun ser at dette er den største glæden hun kan gi ham til velkomst. Glade jul, hellige jul jubler det i hende.

Da hører hun mors stemme i gangen. Hun har nok faat øie paa granbusken til Helge. Hun formelig *graater*.

«Neimen det er da det grimteste juletræet jeg har set!»

«Ja,» sier far høit leende, «den maa bli nydelig med gamle lysestumper paa.»

«Ja, d'ække min skyld,» gneldrer Helge. «Jørgen vilde ikke gaa længer end like bakom fjøsdøra, han saa!»

Da kan *hun* indenfor blaasaldøren ikke holde sig længer. Hun ser at Ulf har bare nogen faa lys igjen; hun griper i dørhanken og slaar dobbeltdøren op!

Milde maane, hvor komisk! Der blir formelig opløp derute i gangen.

«Neimen, Ferdinand,» roper mor. «Neimen, Lisbeth,» sier far; de griper hinanden om livet og blir staaende som et fotografi utenfor døren.

Men Helge stuper over dørstokken og Veslebror gaper mot det straalende syn. Han tror han drømmer, Veslebror.

«Glædelig jul!» hilser Gyda. Da triner far og mor ind av døren og sier som med samme mund: «Neimen, Gud velsigne dig Grytelill, dette er som at være barn igjen.»

— — Og saa begyndte julen paa Høinæs.

Hver dag var en fest, fordi *han* var kommet tilbake, han som hadde været borte saa længe, saa længe.

*

*

*

«Men du,» sa Gyda til Elise. «Han er *dog* blit anderledes.»

«Hvordan da?»

«Han ler ikke som en hane mere.»

Nei sandelig. Det hadde Gyda ret i.

Hanelatteren hadde de ikke hørt, ikke en eneste gang.

Og til Gydas egen store forundring begyndte hun at lytte og længte efter denne ufordravelige latteren, den som hun før hatet som pesten.

Men hun lyttet forgjæves! Ulf lo nok litt, men aldrig som en hane, aldrig høit og støiende som før! Det strenge guttehjemmet hadde altsaa dog sat merke paa ham.

Da en lang tid var gaat, maatte hun rigtig til at snakke. «Du Huldamor, Ulf har sikkert faat en knæk.»

«Hvor? Paa næsen?»

«Nei, paa guttehjemmet.»

«Aa ikke værre. Hvad mener du?»

«Jo, han ler ikke mere. Ialfald ikke som en hane.»

«Det tar vi virkelig med ro, Grytelill. Ser du ikke hvor fornuftig han er blit og saa prægig til at læse, saa flittig at det er en lyst! Guttehjemmet har absolut gjort ham bare godt.»

«Jamen jeg vilde saa gjerne høre at han kan le, saan som før!»

«Du som netop var sint som en tuppe, naar Ulf lo som en hane — —.»

«Jamen, naa er det saa længe siden.

Jeg vilde ønske jeg kunde faa høre det, bare en eneste gang.»

«Ja bare vent. Det kommer nok,» mente mor.

Og tiden gik med morskap og skjemt, — men hanelatter — nei.

Da begyndte Gyda for alvor at pønse ut latterlige foreteelser av alle slags og paa de utroligste tider. Hun tegnet ansigter paa eggene til frokost og fylgte vand i fløtemuggen. Hun tømte blækket av blækhuset og hadde svart kaffe paa istedet. Hun bandt tvarer og visper bak i forklæbaandet til Selma naar hun skulde ind til bordet. Hun satte Ulfs vaskevandsbolle under sengen og en anden bolle paa servanten med silkebaand i hanken. Men ingenting hjalp! Der blev nok trukket paa smilet, men hanelatter — nei.

Hun tænkte paa eventyret om Tyrihans. Hvor godt hun forstod den kongen som lovte ut halve riket for at faa høre en munter skratt av den alvorlige datteren sin. Ingen sak i eventyret. Der aapnet fjeldene sig bare en klappet tre ganger i hænderne.

Ingen sak for Tyrihans. Han fik en guld-gaas, som fik hele verden til at hinke og hoppe bare han sa: Vil du være med saa hæng paa.

Hun maatte nok greie sig med bare smaatteri og filleri hun!

Hun la sukkerbiter med papir om paa pulten til Saxe, og det var virkelig komisk da han tok og skrev med dem og trodde det var kridt. Hele skolen lo — undtagen netop Steinkallen. Hun bandt kyse og skjerv paa Diana og sendte den ind i Ulfs værelse; hun lyttet ved døren, men hanelatter — nei.

Hun tegnet en diger lorgnet paa skole-tavlen med syv æselhoder under og skrev: Dette er Saxeskolen. Det var et aldeles glimrende vittig billede, det kunde gjerne staat i «Vikingen». Men han som før i tiden lo saa det galte, av ingenting, han smilte saavidt av hele vitsen.

Han *maatte* ha faat en knæk — —.

Mor, Elise og Beate var de eneste indviede, de hjalp til saa godt de kunde, de var ofte likesaa spændte som Gyda, men — haabløst altsaa.

Selv den rare praten til Veslebror tok han med ro, bare trak paa smilet.

Men!

Kanske en uventet lækkerbisen kunde faa ham til at gale? Ja dette *maatte* prøves. Bif og stekte poteter til kvelds var det bedste han visste, men i hverdagsbruk vanket der jo mest melk og smørbrød ret og slet.

«Aa stek en bif ikveld, Huldamama!»
Ja, det skulde hun.

Det var en kveld utpaa vaaren. Ferdinandus var bortreist i forretninger, Ulf og Saxe var nede paa bruket for at se paa nogen nye maskiner. Klokken 7 var de ventendes, og med det samme de viste sig, skulde biffen lægges i panden.

Elise var invitert til aftens. Hun og Gyda gik og drev mellem kjøkkenet og spise-stuen — stod paa svalgangen og speidet. Der kom de!

Ut i kjøkkenet til mor. «Naa kommer'n! Hameget løk paa, Huldamama, frygtelig meget.»

Nu maatte det lykkes. Naar han pludselig fik se bif med tykt av løk paa kveldsbordet, saa maatte han da tilpers.

Med ansigtet i hverdagslige folder som paa en almindelig smørbrødaften gik Gyda og Elise ut i gangen. «Godkveld,» hilste Elise. «Hvordan — —?» længer kom hun ikke. «Hysch!» sa Ulf. «Ti stille, her lugter det bif!»

Aa, domp ner i aska. Mislykket dette ogsaa! Nu kom han bare smørblid ind til bordet, men hanelatter — nei!

«Vi opgir det,» sa Gyda. «Han kommer aldrig i sit liv til at le mere.»

Men det var ikke mulig at opgi det. Hanelatteren vilde hun høre, om hun saa skulde nedlate sig til at leke med Dronningen av Saba som i gamle dage.

Hun fandt den gamle dronning frem fra pulterkammeret, falmet og medtat av tidens tand, og satte sig med hende i en kurvstol paa svalgangen. Hun, som Saxe kaldte husets datter, sat som et spektakel med dukke paa fanget, like for alles øine. Men ingenting fik hjelpe, bare hun kunde faa Ulf til at le. — — Der kom han! Nu gjaldt det at se rigtig idiotisk latterlig ut. Hun la dukken i armen og saa paa den, saadan som smaa søte fireaaringer gjør. Hun følte det fuldstændig som hun gik i barndommen.

Men Ulf! Han lo ikke, han smilte ikke, han bare saa paa hende, med et blik saa forundret, at det gjorde hende flau som en fille. Hun kastet dronningen og fløi sin vei.

Det nytter vist ikke at prøve længer. Gutten hadde *mistet* latteren sin, han! Gyda blev ganske trang om hjertet.

Da saa hun en skinnende vaardag at Stine bar klær ned fra loftet. Hun skulde lufte dem og banke dem. Og blandt andet hængte hun Gydas gamle buksedragt op paa snoren. Da vaaknet lysten igjen til et sidste

forsøk. Hun snappet buksedragten og løp til doktorens.

«Dere! Skal vi ta paa os bokser?»

«Er du gal,» sa Elise. «Min er for liten.»

«Og min er fillete,» sa Beate.

«Det er bare udmerket,» sa Gyda. «Jo, rarere, des bedre. Tænk om vi kunde faa Steinkallen til aa le!»

«Jamen, min bokse er istykker,» klynket Beate.

«Søte Beate, du kan gaa i midten, saa syn's det ikke! Alle guttene er ved fæstningen, skynd dere!»

Der trippet tre rare figurer ut av doktorgaarden. De lignet hverken fugl eller fisk, for bukserne var uhyggelig stramme. De turde knapt flytte benene og Beate hadde et litet rift paa halen.

«Det er værst med *mig*,» klynket Beate. Hun trak i sin korte bluse og trippet rundt om sig selv.

«Hvis ikke boksene mine var saa stramme, vilde jeg le mig *ihjel*,» sa Gyda. «Ja, jeg ogsaa,» sa Elise.

Et stykke fra fæstningen stanset de. Der hørte de stemmen paa Ulf!

«Nu gaar vi ret frem og later som ingenting.»

«Frit for at gaa i midten,» klynket Beate. Nu kom de forsigtig anstigende. «Ikke le!» hvisket Gyda.

Nei, Beate skulde meget heller graate, hun som hadde rift paa halen.

De kom i et gunstig øieblik, netop som guttene hoppet bukk og Steinkallen var dommer.

Nu fik han øie paa dem — aa hvor latterlige de følte sig!

Men Ulf! han lo ikke, han smilte ikke. Bare saa paa dem, likesom himmelfalden! Han trodde vist de vilde melde sig til olympiske leker — —

«Er dere blit sindssvake?» Det var alt hvad han sa, det var latteren de fik høre. Det sidste forsøk var værst av alle; de flygtet simpelthen! Men Beate gik baklængs.

Tænk han hadde altsaa *virkelig* sluttet med at le!

«Det er guttehjemmets skyld,» sier Gyda. Og hun har lyst til at graate.

HA-HA-HAVEBÆNKER.

Nei. Østenfor sol og vestenfor maane, det passet ikke længer. Utsigten fra svalgangen var forandret. Samme dalen, fjeldene, skogen, men den ophøiede ensomhet var brutt. Det skinte i villataker, det røk av piper, det lyste av flag likesom midt i vilde skogen.

Og nu ved paasketider tok det til at dure opefter veien av mennesker og kjøretøier. Det var gjester til sanatoriet, den statelige bygningen som løftet sig over den mørke skogen i øst. Jo, bygden var kommet sig.

«Der skal ha bosat sig en maler heroppe,» sa far en dag. «Undres om vi kjender'n.»

Mor svarte ikke hun, hun hadde saa travelt. Det gik likesom ikke ind i øret hendes.

Men en dag da alle bænkene skulde

sættes ut i parken og haven, blev hun forfærdet over hvor avslitt de var alle sammen — fyda! Og hun som snart skulde ha fremmede!

Da foresvævet det hende at Ferdinandus hadde snakket om en maler. «Var det ikke saa, Grytelill?»

«Jo.»

«Kjære ta dig en tur, og spør hvor han bor. Det skulde være morsomt at faa pene bænker til far kommer hjem paa søndag.»

Ja, Gyda trasket i vei. Spurte alle mennesker om de kjendte en maler. Han skulde bo i en av husene opover — —? Nei. Alle rystet paa hodet.

Aa, kanskje han klinte vægger paa sanatoriet! Gyda skyndte sig opover den brede bygdeveien. Gik sig varm og tok jakken paa armen, hatten i haanden. Det var i april. Blaa luft. Smaa gaasunger paa trærne, smaa blaaveistepper paa marken.

Blaa var ogsaa Gydas kjole, og hendes flette var løsnet. Som gulhvit silke lyste haaret.

Ved opgangen til sanatoriet stanset hun. Hun vilde neimen ikke komme midt oppi gjestene, hun som bare skulde spørre efter en væggekliner. Rask dreide hun ind paa

en av sideveiene for at komme bakom hovedindgangen.

Ret som hun gik, stod hun like foran et morsomt litet hus, som laa næsten skjult mellem træerne. Øieblikkelig skjønnte hun at dette maatte være «Schweizerhytten» som sanatoriet netop hadde bygget. Den var flunkende ny, men hun saa at der bodde folk. Lette gardiner hang foran de lave vinduer. Nu hørte hun stemmer indenfra. Hun snudde og gik tilbake; her bodde saavisst ingen maler!

Da hørte hun nogen *rope*. Aa, der stod en herre og smilte til hende saa tænderne lyste i hans mørke fjæs. Og han viftet heftig med armen — —. «Little dame! Staa! ikke gaa en skridt! Ikke gaa en skridt, kjær little pike med saa megen nydelig haar!»

Kjære, var manden gal? Nu kom han like bort og hilste dypt. Hvad var dette for slags jaaleportræt?

«Min navn, Mister Harry,» bukket han. «Jeg bo her in lille hus. Meget nydelig little dame bo sanatoriet?» Han smilte og bukket og pekte mot sanatoriet.

«Jeg? Nei, jeg bor paa Høinæs, jeg,» sa Gyda.

«Heinæs? Ah freken Heinæs, megen nydelig haar! Jeg faa lov male?»

«Male?» skrek Gyda. «Er De maler?»

«Yes. Maler Harry from London.»

«Ma — maler De havebænker?»

«Ha-ha-havebænke?» Hahaha lo han, saa tænderne lyste i to lange skinnende rækker.

«No, jeg heller male lille freken Heinæs!»

«Jeg heter ikke frøken Heinæs. Jeg heter Gyda Trane.»

«Gida?»

«Yes,» nikket Grytetill.

«Gida. Gida. En nydelig navn!» Og pludselig begyndte han at fegte med armene igjen — — «Jeg byde en glas vin, en little glas vin!»

Han pekte mot huset og førte hende ind. Det gik som et blunk. Hun visste ikke av før hun sat ganske alene i den aller nydeligste rareste salong; hun saa sig undrende omkring.

Javist var han maler. Kunstner! Salongen var jo fylt med bare rart. Tepper. Urner. Byster. Og i et hjørne stod syn for saken: et stort halvfærdig maleri! Og hun som spurte om han malte havebænker! Dette er sandelig det romantiskeste, jeg har oplevd, tænkte Grytelill. Hvad vil Huldamama si!

Men det blir værre og værre. Det begynnder at røre sig bak et forhæng, og ind kommer et malerisk optog. To sortlokkede mørkøiede

piker og en liten sortøiet gut. De bærer hver sit brett med vin og med frukt; de smiler til Gyda. Og Gydas hjerte staar med ett i flammer!

Saa nydelige barn har hun aldrig set. Hvad er hendes eget maanebleke hode mot alt dette mørke, dype, straalende?

Hun føler sig som en smørblomst i et rosenbed.

Men Mister Harry kommer ind og skjænker vin av en funklende karaffel, og han snakker og smiler en masse. Og alle de mørke øinene ser og ser. Bare paa hende, den lys-haarede fremmede.

*

*

*

En halv time senere var Gyda paa hjemmeveien.

Du verden, hvilken oplevelse. Hun var gaat ut for at finde en maler til havekrakker, og hun vender hjem aldeles forstyrret av nyheter. De kom til at tro det var opspind!

Hun formelig danser bortover veien.

Det rareste var naturligvis Mister Harry. Nei. Det merkeligste var at de sortlokkede snakket flytende norsk uten spor av engelske vendinger, bare i en morsom syngende tone.

De var altsaa norske, endda de hadde engelske navn, Mary, Evelyn og Darling.

Men? Gyda stanset sin dansende gang. Det merkeligste var virkelig mamaen der i huset!

Hun hadde ikke set hende, nei langt-fra. Men da hun stod paa trappen og skulde gaa hjem, gik der en dame ind i huset. Hun var sortklædd og saa likesom saa alvorlig og streng ut.

«Var det din mama?» spurte Gyda.

Da saa Evelyn paa hende med sine dype mørke øine og sa i en vemodig syngende tone: «Nei du. Min mama hun smiler bestandig og hun har svanedun om halsen.»

Var ikke dette merkelig? Hvis ikke Mister Harry var kommet med det samme, vilde Gyda ha spurt litt mere. Men det skulde hun gjøre næste gang.

En mama som bestandig gik og smilte med svanedun om halsen, hadde hun sandelig lyst til at se.

Og Mary og Evelyn skulde være hendes nye sortlokkede veninder. Stakkars — de bodde saa alene deroppe i skogen. Hun skulde rigtig ta Elise og Beate med sig imorgen den dag.

Nei, imorgen! Da skulde jo Mister Harry

komme til Høinæs! Haha, da skulde han komme og be om lov til at male fletten hendes. Lissom det var noget at spørre om!

Men rart var det alltsammen — aa du maleriske verden!

— — — Med en saa likegyldig maske som mulig kom Gyda hjem. Hun bestemte sig til at trække nyheten i langdrag, hun skulde nok ikke forsnakke sig.

Men skjelmen lurte bak øret, og latteren laa færdig i øiekrokene.

«Hvordan gik det?» spør mor. «Du ser saa oprømt ut, fandt du nogen?»

Da velter det frem — om kunst og vin og sorte lokker — og svanedun, saa det danser for Huldamamas øine.

«Men Grytelill,» gisper hun — «du nævnte vel ikke havekrakkene?»

«Jo,» sa Grytelill, «jeg visste ikke — —.»

«Hvad sa han?» gisper mor.

«Han sa ha-ha-havebænker, hahaha —.»

Og mor til at brøle omkap med Gyda.

*

*

*

«Men kan du begripe,» sa Grytelill den næste dagen «kan du begripe hvadslags mama de barna har? Tænk smile bestandig med svanedun om halsen!»

«Ja om den mamaen har jeg mine egne tanker,» sa lille Huldamama stilfærdig.

«Tror du hun er kunstner? Eller tror du hun er gal?»

«Nei, jeg tror — —» Men Gyda fik ikke vite hvad Huldama trodde. Døren gik op og Helges hode kom ind: «Det er kommet en mand! En rar en Han spør efter freken Heinæs!»

Milde maane, der var'n. Han kom alt-saa virkelig!

Og det gik mor som det gik Gyda; hun visste ikke av før hun var midt oppi kunsten. Hun maatte følge den smilende Mister Harry over hele huset. Vise ham snirklete stoler, sprukne kakkellovner, falmede, tepper — fæle ting som blev kaldt kunst, dailig kunst. Hele Heinæs var en museum! Men ingenting var som lille freken Gida — — jeg male hendes haar? Mister Harry saa bedende paa mor.

«Gjerne det. Ikke sværmer jeg for sprukne ovner og smørgult haar,» sa Huldamama.

Men Mister Harry smilte endda mere end før og slog sit staffeli op paa svalgangen. Saa placerte han Gyda høit oppe ved en av svalgangens stolper med det lyse haar bøl-gende over sin blaa kjole — saa nikket han og gik baklængs med hodet paa skakke, knep

øinene sammen og myste, vrikket sig tilhøire og venstre, han var saa rar at Gyda turde ikke se paa ham!

Men pludselig grep han pensel og palet og begyndte at male. Aa du saa romantisk!

Blandt tilskuerne var Veslebror. Han stod længe stum og lurte. Slik maling hadde han aldrig set. Tilslut maatte han spørre. «Du mama, skal'n male havebænkene siden?» sa Veslebror.

— — —

Fra den dag var kunstnerfamilien i Schweizerhytten optat blandt Høinæsfamiliens venner. «Stakkars kryp,» sa Huldamama, og da mente hun vist baade Mister Harry og de sortlokkede. For det var som hun trodde: mamaen der i huset var død. Hun var bare et stort deilig maleri, som hang i Mister Harrys værelse. Hun sat i en deilig dragt med smil om mund og svanedun om sin hvite hals. Derfor saa Evelyn saa vemodig ut da hun sa: «Min mama hun smiler bestandig, og hun har svanedun om halsen.»

Og istedenfor denne deilige mamaen hadde de den alvorlige strenge jomfru Steen, som Gyda paa ingen maate kunde like. Hun var en sten likesom — —

«Ja,» sa Evelyn og Mary, «hun er saa streng naar papa er borte.»

«Men vakre vene, hvorfor vil dere ha slik heks da?» spurte Gyda.

«Jo, hun er saa flink til at stelle vort hus. Og vi er saa rædde for at faa stedmor,» sang Evelyn alvorlig.

Nei, dette var aldeles nyt — eventyrsk! Haaret formelig reiste sig paa Gydas hode. «Tænk,» sa hun til Huldamama, «de tør ikke kny, de tør ikke sladre paa den heksen, bare fordi de tror at da faar de stedmor!»

«Stakkars kryp,» sa mor igjen. «Vi maa rigtig være snilde mot dem.»

*

*

*

En dag var der fest i Schweizerhytten. Gydas billede var færdig. Det stod til beskuelse i Mister Harrys salong.

«Det er merkelig med malerkosten,» sa mor og far. «Hvem kunde tro at dette er Grytelill?»

Slik snakket de i Gydas paahør, men alene med Mister Harry jublet de over billedet. Det var saa vakkert — og det var jo den levende Grytelill, henslængt med dinglende ben og lysende haar paa svalgangens rækverk.

«Dette billede maa bli vort,» sa far.

«Yes,» smilte Mister Harry straalende. Men først skulde det ut i verden og gjøre lykke. Det skulde til London.

Aa milde maane! Det reiste virkelig til London. Det reiste med Mister Harry selv.

DA ULF LO SOM EN HANE.

Neppe var Mister Harry avsted, før der ogsaa blev andre som lettet paa vingerne.

Først reiste Saxe, da ferien kom. Han pleide at besøke hjemmet sit om sommeren. Og saa kom turen til lærerinderne. Mor og doktorfruen var nemlig blit lærerinder for over halvandet aar siden. Paa dette tidspunkt opdaget de at Saxe hadde bare en eneste feil. Han kunde ikke *sy*. Gyda, Elise og Beate levde derfor i lykkelig uvidenhed om at der var et fag som het haandarbeide. De kunde snurpe korssting paa brikker og ostebaand til julegaver — ellers kjendte de ikke andre sting end sting i ryggen naar de kapfløi med guttene. Det var i den tiden da de brukte buksedragt baade sommer og vinter. Da tok Gydas mama rev i seilene og opprettet en liten eftermiddagsskole for strikning og

søm. Og doktorfrueu fandt frem sine gamle fingerøvelser og blev musiklærerinde.

Det blev to udmerkede skoler, ^{der} regelmæssige som en klokke.

Naar Gyda stod færdig med noter og skulde gaa til spilletime, kom Elise eller Beate hæsblæsende: «Mor skal bort, vi skal ikke spille før imorgen.»

«Aa tra-la-la! Men imorgen skal vi jo ha haandarbeide?»

«Jaja,» sier Huldamor, «saa tar vi haandarbeide iovermorgen.»

Men naar iovermorgen kom, og Elise og Beate stod færdig med strikkepose og syskrin, kom Gyda farende: «Mor har faat fremmede, eller mor har hodepine, vi kan ikke ha skole før imorgen!»

Gla-de enke, kan du tæn-ke — —

Men naar imorgen kom, saa hadde far bud at de to lærerinder endelig maatte komme til bestyrerens frue kl. 5.

Ja — saa maatte syskolen atter vente til næste dag!

«Jamen da skal vi jo spille, Huldamama!»

«Akja den musikken — den faar vente til iovermorgen.»

Slik skranglet det og gik helt til denne sommeren efter Ulfs hjemkomst.

Da kunde de tre haabefulde fremvise hver sin strømpe og en liten serk, og alle tre spilte som glansnummer «En sjømands brud har bølgen kjær.» «Glimrende resultater,» sa doktoren og Tranepapa.

«Jamen nu orker vi ikke mer,» sa de to lærerinder.

Nei — de saa ogsaa virkelig medtagne ut! De sov næsten ikke, de spiste næsten ikke.

«Nervøsitet,» sa doktoren.

«Ja jeg er *saa* nervøs,» sa fru Trane. «Jeg feqter med strikkepinder og garnhespler hele natten.»

«Og *jeg*,» sa doktorfruen, «jeg hører en sjømands brud hvor jeg gaar og staar! Jeg spiller den paa dynen i søvne, jeg orker ikke mer!»

«Nei ikke jeg heller,» sa Huldamor.

«Hvad?» spurte de tre haabefulde. «Skal vi aldrig spille og sy mere?»

«Nei aldrig mere.»

Men samme aften var der stor raadslagning paa Høinæssvalgangen. Det var klart at der maatte en lærerinde til stedet! Og fluksens sendtes et avertissement til hovedstadens aviser: Efter sommerferien ønskes en dygtig lærerinde til tre smaapiker. Kun musik og haandarbeide. Billet med fotografi sendes o.s.v. —

Det blev forfærdelig spændende. Med hver post kom flere breve med fotografi av fremmede damer, som de haabefulde slukte med øinene.

«Aa gid, nei hun var rar! Aa du, se *hun* — hun er vist streng!

Men *hun* er søt! Og *hun*. Og *hun*.» Tilslut svømte det av søte damer paa et bord i dagligstuen. Og valget blev vanskelig. Men endelig blev den rette fundet. En dame fra hovedstaden skulde komme efter sommerferien.

«Hvilken lettelse at tænke paa,» sa de to fordums lærerinder.

Men trods lettelsen vilde nervøsiteten ikke vike. De sov ikke, de spiste ikke.

«Dere trænger at komme væk,» sa doktoren. «Pak sammen, saa tar vi en tur i fjeldene.»

«Du har ret, du skal hænges,» sa Trane-papa. «Vi reiser imorgen.»

«Imorgen!» sa Huldamama og holdt paa at falde. «Imorgen?» sa doktorfruen — «hvorfor ikke ikveld?»

«Ja, vi vil ialfald ikke ha nogen lang betænkning,» sa doktoren. «Paa onsdag tar jeg ferie — da reiser vi.»

Dette blev sagt om søndagen ved kvelds-

bordet paa Høinæs. Hele doktorfamilien var budne tilaftens. De sat omkring et langt bord paa svalgangen. Og alle barnene spidset ører — skulde farer og morer ut paa fjeldtur?

Men mor kunde ikke tænke sig at reise, det gik surr for hende — —. Tænk alt som først maatte ordnes. Og tænk, Veslebror, den mamadalten!

«Nervøsitet,» sa doktoren.

«Meningsløst,» sa far. «Vi har jo ikke været ute av huset siden Veslebror blev født.»

«Jamen, hadde vi endda en stedfortræder, en anstandsdame! Hadde for eksempel Saxe været hjemme — —. Eller om vor lærerinde hadde været at faa fra nu av! Det er rigtig nok en vild fremmed dame, men — —.»

«Ja,» sier doktorfruen, «vi trenger i grunden en anstandsdame.»

Da maatte Gyda virkelig blande sig i samtalen: «Hvad er en anstandsdame?»

«Det er, det er — — en som bestandig er tilstede og ser at alt gaar rigtig til.»

«Pyt,» sa Gyda — «da kan jo jeg være anstandsdame.»

Da hørtes en merkelig lyd! Der gol like som en hane ved bordet. Der hørtes det igjen — — Aa, du mildeste verden, det var jo hane-

latteren. Ulfs hanelatter! Den egte gamle ertende, utordragelige latteren som hun hadde længtet efter, men opgit! Nu kom den av sig selv! Endelig!

Hvad lo han av? Av anstandsdamen paa Høinæs! Javist, av hende var det han lo! Gyda forstaar i det samme at der er et svelgende dyp mellem buksedame og anstandsdame. Men hun driver paa allikevel, hun er blit saa modig, saa lykkelig! «Bare reis, Huldamama — *jeg* skal være anstandsdame.»

Og til Gydas fryd galer hanen engang til. Hører dere? spør hendes øine. Ja, nikker mor, Elise, Beate.

Og hvordan det var eller ei, mor blev vist i godt humør, hun ogsaa. Hun begynder at spøke og snakke om reisen. Ja, hun sier at Gyda hadde i grunden godt av at faa en post.

«Netop,» sier doktoren. «Gyda vil bli en udmerket anstandsdame.»

Hun er altsaa antat. Hun er anstandsdame paa Høinæs! Bare tanken fik Steinkallen til at gale, men han skulde faa se — han skulde faa se.

Imens er der en som bare halvveis har oppfattet denne betydningsfulde samtale. Det

er Veslebror, som har stanset ved noget frygtelig han hørte. Hans hjerte er fyldt med gru, hans øine strømmer over. Nu stuper han paa hodet i fanget paa mor: «Mama, skal der komme en fremmed vild dame, naar du reiser?»

Da galer hele bordet som et hønsehus.

KONTORISTEN OG ANSTANDSDAMEN.

I rivende fart blev reiseplanen lagt, forberedelserne begyndt. Jotunheimen var maalet.

Og sandelig trængte mor at komme paa Galdhøpiggen! Hun gik og sa husk, husk, saa Gyda tilslut ikke husket det mindste. Husk at vande blomstene, husk at lukke vinduer, husk at laase dører, husk at trække taffeluret, husk at lægge dere, husk at staa op, husk at spise — — Ja omtrent saadan lød leksen, og anstandsdamen sa ja, ja, bare skynd dig paa Galdhøpiggen.

Men far vinket Ulf ind i kontorets stilhet og lukket døren efter ham. Og det var ikke som dengang for et aar siden, da han hadde noget at bekjende. Da spurte far, og hans stemme var som en dommers: Hvad har du gjort? Skam dig! Nu bød far ham

høflig en stol, og sa at han hadde noget at be ham om.

«Du vet vi skal ut paa en tre ukers fjeldtur. Og som du hørte, har mor git Gyda en post mens vi er borte. Kunde *du* ogsaa ha lyst paa en post, Ulf — en tillidspost?»

«Ja,» nikket Ulf med bankende hjerte. Dette lignet noget av det han hadde drømt om paa guttehjemmet. Men det svimlet for ham, da far fortsatte: «Du blir kontorist ved bruket istedetfor søn av bestyreren. Han sitter som du vet, paa mit eget kontor, men han har netop faat 14 dages ferie. Det er ikke bra at kontoret staar tomt; derfor tænkte jeg at utnævne *dig* til kontorist eller kontorchef, hvad du vil. Har du lyst?»

Ulf nikket med høi rødme helt op i panden.

«Du skal ikke bli overanstrengt. Du har at dele ut breve og aviser til hele bruket, men al post til Høinæs og til *mig* lægger du i det ildfaste skapet paa det indre kontor. Kommer der pengebreve, saa laas dem øieblikkelig ind. Forstaar?»

Ulf nikket igjen med straalende blik.

«Du skal ogsaa faa en bok,» fortsatte far, «hvor du kan føre regnskap over brevene. Du skriver op for hver dag hvor mange der

er kommet, og hvorfra de er kommet. Du blir altsaa bokholder ogsaa.

Har du lyst til dette?» spurte far igjen og saa paa ham likesom tvers igjennem.

«Ja,» sa Ulf og saa ham like i øinene.

«Her er nøkkelen til skapet,» sa far. «Mist den ikke. Det er for øieblikket tomt, bare litt smaamynt. Men der kan som sagt komme bankobreve.»

Ulf fik nøkkelen; samtidig stak far en liten seddel i haanden hans, og han nikket saa blidt da han sa: «Her har du en daler at være kavalier for; bruk den til hvad du vil.»

Var dette ikke en drøm?

Men ved kveldsbordet sa far: «Har dere hørt at jeg har faat en ny kontorist?»

«Nei, hvem?»

«Der sitter 'n. Han tiltræder imorgen. Han heter Ulf Steinkell Trane.»

Ulf kontorist! Og Gyda anstandsdame —. Far og mor paa Galdhøpiggen! Det kunde man kalde at svæve paa høiderne.

*

*

*

Turistene var reist.

De siste adjøer og «husk, husk» hang endda i luften, og endda hørtes Veslebrors fortvilte graat: Mama er reist, jeg er alene,

jeg er alene! Han holder Gyda i skjørtet, og der er fuldt av personer som har fulgt turistene til vognen — men han er alene — alene.

Han har ret, tænker Gyda, vi er nuller alle sammen.

Hele Høinæs er et stort tomt nul.

Og Veslebror graater, graater: «Beständig har jeg aldrig non mama, beständig er mama paa Galdhøpiggen.»

Han blir klædd av, men han vil ikke sove. Han løper rundt i sin skjorte, han vil til mama, han vil til Galdhøpiggen.

Da optrær anstandsdamen. Hun skal jo være tilstede overalt og se at alt gaar rigtig til — —.

Jeg maa finde paa noget nyt, noget uhørt, tænker hun. «Veslebror, skal jeg fortælle dig om onkelen til bukkene Bruse?»

Onkelen til bukkene Bruse? Det høres fristende. Veslebror lar sig fange og sætte i sengen. Andstandsdamen tar plads paa sengekanten. Og saa fortæller hun om onkelen til bukkene Bruse.

«Hadde 'n horn?» spør Veslebror. «Ja horn saa høie som kirketaarnet.» «Var 'n snild?» «Ja saa snild at trollene sprak bare han kom i nærheten. Og han gik med lommerne fulde av chokolade.» «Hadde 'n lommer da?» «Du kan skjønne han hadde

lommer naar han var onkel.» «Hadde 'n frak da?» Veslebrors blaa øine staar ganske stive av forundring og av søvnighet. «Om han hadde frak? Ja da, en lang grøn frak. Og floshat som sat høit oppi luften paa et av hornene — og saa hadde 'n spaserstok og blaa briller! Og naar han var ute og spaserte med bukkene Bruse, saa leide han en i hver haand, og den tredje, den store bukken Bruse, gik efter og holdt ham i halen — —.»

Veslebror er saktelig dalet ned paa puten. Han spør ikke mere, han drømmer at han er den mindste bukken Bruse som tar al chocoladen i den ene lommen.

Dette var lurt, tænker anstandsdamen. Imorgen fortæller jeg om søsteren til Rødhætte! Saa lægger hun forsigtig teppet over lille bukken Bruse og gaar paa tærne ut.

Ja der var raad med Veslebror. Værre med de store bukkene Bruse, de vilde *aldrig* gaa til ro.

Det hjalp ikke at rope saa det ljomet over gaarden: Husk aa lægge dere!

Det hjalp ikke at optræ med myndighet og si: Husk jeg er anstandsdame!

Da galte alle bukkene som haner, og værst den største bukken Bruse, han som var blit kontorist. Han som hun trodde ikke kunde le mere.

Jo hun skulde mene han kunde gale. Det begyndte næsten at bli formeget av det gode!

Hun skjønte godt at han gjorde nar av anstandsdamen, men han skulde bare vite —. Hun vilde saamen meget heller være kontorist! Han hadde jo bare kontoret. Kunde reise nedover paa cykkel om morgenen og komme hjem om kvelden fri og frank til dækket bord.

Men *hun*, hun skulde jo være alle vegne tilstede — og se at alt gik rigtig til!

Hun hadde ikke fred hverken nat eller dag. Om dagen streifet hun rundt som et tørt skind efter den mellemste bukken Bruse, som aldrig kom hjem til spisetid. Han gik i berg og ur, brydde sig ikke om anden klokke end maven sin. Kom hjem saadan et par timer efter middag, forreven og svart, og reiste bust hvis han ikke fik maten like i munden paa sig.

Erik hos doktoren var ikke bedre. Han pleide være Helges tro ledsager. Ja — det maatte sikkert være slike herrer mor tænkte paa da hun sa: Husk at spise!

Men hvad brydde Helge sig om bordskik naar mor var paa Galdhøpiggen. Hvad brydde *han* sig om at vaske sig? Han var simpelt hen en prøvelse for en anstandsdame.

Saa bestemte hun sig en morgen til at ta ham ordentlig ved hornene.

«Helge! Idag faar du ikke spor av mat hvis du ikke kommer hjem paa streken to!»

«Kykeliky!» var svaret. Og væk var den mellemste bukken Bruse.

Men nu visste anstandsdamen hvad hun hadde at gjøre. Han skulde faa se at det var alvor.

«Stine og Selma! Hvis ikke Helge er hjemme til klokken to, skal *al* mat sættes bort. Der skal ikke findes et gryn.»

«Ikke en ert,» sa Stine. Og da middagen var over, og ingen Helge var kommet, stængte hun alt som kunde spises, ind i matboden.

Saa tok Gyda nøkkelen og gik til doktorgaarden.

«Er Erik kommet?»

«Langlifra.»

«Gjør som vi og la huset være blaast for mat!»

I en fei blev alt spiselig baaret fra doktorgaardens kjøkken ned i kjelderboden, som blev stengt med en vældig hængelaas.

«Nu skriver vi «velbekomme» over døren,» sa anstandsdamen «og saa gjemmer vi os.»

Under latter og knis gjemte alle pikerne

og alle barnene sig paa staldloftet. Derfra kunde de se til alle verdens hjørner.

Endelig — omsider kom syndebukkene.

Det kunde sees lang vei at de var sultne. De strøk med en viss fart hver til sit hus.

Imens er ondskapen stor paa høiloftet. Det mætte selskap titter ut av loftets smaa luker med lystige øine og hopper i høiet av fryd — fordi der er laget hungersnød i to ellers velfylgte huser.

Hysch! der kommer Helge ut paa trappen igjen. Nu gaar han mot doktorgaarden . . . Han skal til Erik og be om mat!

Men se, der kommer Erik og gaar mot Høinæs Nu møtes de

Vild jubel paa høiloftet!

Bare anstandsdamen er blit stille. Stakkars Helge, hvor fattig han ser ut. Ingen mat, ingen mor. Bare en slem søster — —.

Nu begynnder han at rope av sult:

«Sti-ne!»

Intet svar.

«Sel-ma!»

Intet svar.

«Gy-da!»

«Ja!» svarer det høit fra en glugge i høiloftet. Og forbi er hele sultekuren!

Et øieblik efter sitter Helge og Erik og

blir proppet som grever. Det var en ynkelig affære.

Da Ulf kom hjem, fortalte de ret og slet at idag hadde anstandsdama og hele huset lekt gjemsel paa høiloftet midt i middagen.

«Kokeliko!» galte Ulf.

Og Helge fortsatte ganske rolig med at komme hjem naar han selv behaget.

Brødre var skrækkelige.

— — —

Hun lurte paa om hun ikke var blit nervøs forresten, hun ogsaa. Akkurat som lærerinderne.

Hun gik og sa: «Husk, husk» — og endda kunde hun glemme!

Hun kunde vaakne midt paa natten og kjende likesom et stik i brystet, hun hadde vist glemt at stænge dørene — eller vande blomstene! Tænk om de var visne. — — Og hun til at vandre som en aand gjennem det store sovende hus. Hun vandet blomster som ikke var tørre; hun kjendte paa dører som hun hadde stængt om kvelden.

«Tror du det er nervøsitet?» spurte hun Elise. «Ja,» sa Elise, «du maa sikkert paa Galdhøpiggen.»

Det skulde bare mangle — —

En nat var hun spøkelse. Hun stod i

sin lange serk og trak taffeluret midt i midnatstimen.

Uh, hun stod og tallet slag for slag — — uh, det lød saa dumpt i den blikstille, graalyse nat, det ordentlig krøp i hende — hun holdt paa at rømme!

Da kløp hun sig i armen, saa hun skrek og hoppet høit i natserken sin. Da blev hun modig. Hun gik frem foran speilet i dagligstuen og neide dypt for sig selv. «Gyda Trane, du er ikke et spøkelse, du er anstandsdame paa Høinæs.»

Men følgen av al den natlige nervøsitet var at om morgenen naar kontoristen stod fiks og færdig til at reise til bruket, da sov anstandsdamen. Hun som om kvelden stod og skrek saa det ljomet: Husk aa lægge dere! hun glemte at vaakne.

Hun kvak op av stenkast paa ruten. Der stod den største bukken Bruse og bræket i vilden sky: «Husk aa staa op!»

Aa du flateste pandekake!

— Men nedover mot bygden suser Ulf paa sin fars sykkel. Han er ikke nervøs. Han har sine saker i orden. I over fjorten dage har han været kontorist, kontorchef, bokholder. Han deler ut post til baade arbeiderne og kontorfolkene, han gaar med nøk-

kelen til pengeskapet i en liten lomme inderst paa sit bryst — og i pengeskapet ligger posten til far. Deriblandt bankobreve med røde segl og mange penger i.

Og hans egne fem kroner som han kan bruke til hvad han vil, de ligger like hele i lommeboken. Han vil vise at han kan holde paa en skilling.

Ved bruket var han alles ven. Der fandtes ingen som ikke hadde et lunt smil eller en munter spøk til den nye chefen naar han kom om morgenen.

Den nye chefen var blit kjælenavnet hans.

Men blandt arbeiderne var der en som Ulf ikke likte.

Det var en ganske ung fyr, som ikke hadde været ansat ved bruket mere end et halvt aar. Fredrik kaldtes han ret og slet.

Ulf kjendte ham ikke, men fyren lot som de var gamle fine venner. Han passet op Ulf baade sent og tidlig, og gjorde sig saa tjenstvillig at det var svært. Men Ulf likte ikke slike blide fyrer som han ikke kjendte. Han prøvde at gaa unda saameget han kunde.

En kveld bestemte han sig til at vente litt inde paa kontoret naar klokken var 6 — saa kanskje han fik slippe følge. Hver kveld i det sidste pleide denne ekle blide fyren at

staa ved cykkelen hans og vente paa ham. Ulf var saa lortende lei av ham. — — For Fredrik skulde samme vei og han hadde nylig kjøpt cykkel han og, den idioten.

Klokken ringte 6 og fra alle brukets forskjellige avdelinger strømmet arbeiderne ut. Kontorpersonalet pakket sammen, stængte og gik, tilslut var Ulf alene tilbake.

Han gav sig noget at ordne i en skrivepult og kikket alt i ett paa væggeklokken.

Sagte, sagte flyttet viseren sig. Stillere og stillere blev larmen fra bruket.

Ulf ventet i ti minutter — i 15 minutter. Da laa hele bruket stille og forlatt.

«Naa er 'n gaat,» tænkte Ulf, han laaste skrivepulten, slængte luen paa hodet, kjendte for sidste gang paa pengeskapsdøren og gik. Blikkende stilt overalt.

Det ytre kontor var stængt utenfra, men Ulf hadde nøkkel; han satte den i laasen, dreide om og vilde aapne.

Men i samme nu blev døren revet op utenfra og ind som en kat strøk Fredrik.

Han gliste og lo over hele fjæset. Hvad *vilde* han? Hvorfor hadde han staaet paa post utenfor den stængte dør?

«Det var godt jeg traf dig alene, jeg

vilde gjerne snakke med dig,» hvisket Fredrik hemmelighetsfull.

Ulf visste ikke hvad det kom av, men det var som om stilheten i det forlatte kontor blev endda større under Fredriks hvisken. Han blev ræd, han vilde ut — — han grep efter døren for at aapne.

Men Fredrik stod i veien, og til Ulfs forundring dreide han nøkkelen om i laasen og puttet den lynsnart i lommen.

«Hvorfor stænger du? La mig komme ut,» ropte Ulf.

«Hysch da, jeg vil bare snakke med dig litt,» flirte Fredrik igjen.

«Hvad vil du, skynd dig — —»

«Jeg vil bare be dig saa pent om du vil laane mig no'n penger.»

Uten betænkning grep Ulf efter lomme boken. Hvor godt at han hadde den femkroningen. Nu kunde han laane den til Fredrik.

«Her er fem kroner, det er alt hvad jeg har.»

«Fem kroner!» lo Fredrik. «Nei, hør den nye chefen. Jeg trenger nok mye mere,» hvisket han og gik tæt ind paa livet av Ulf.

«Jeg har ikke mere. Kom med nøkkelen

til døren og la mig komme ut,» sa Ulf truende.

Men Fredrik stod fræk foran døren med haanden i lommen.

Nu saa Ulf tydelig at han var en kjeltring. «Laas op skapet og laan mig no'n penger,» hvisket han.

«Din elendige kjeltring!» skrek Ulf. «Mener du fars penger?»

«Du skal faa dem igjen,» flirte Fredrik. «Du er jo den nye chefen, du kan vel laane bort no'n kroner til iovermaarra.»

«Din elendige kjeltring!» skrek Ulf igjen. Nu skjønte han hele greia. Hele skummelheten og falskheten. Han var stengt inde for at bli nødt til at utlevere nøkkelen til pengeskapet. Han skulde bestjæles for alle pengene som var ham betrodd av far!

Det skulde bli løgn, løgn!

At komme ut uten nøkkel var umulig — for kontoret laa i 3dje etage. Heller ikke nyttet det at rope. Det store bruk var paa denne tid en forlatt og lukket verden. Men kanskje ikke den nye chefen kunde slaas?

Rasende farer han ind paa Fredrik og griper efter lommen hans. Men Fredrik tar tak like i kraven paa Ulf, og river i klærne saa det braker.

Den uslingen, han visste hvor pengeskapnøkkelen var.

Og nu begyndte et slagsmaal inde paa det stille kontor, en hidsig kamp mellem to jevnstore, sterke kropper.

Fredrik fik føle at den nye chefen kunde slaas — Ulf fik føle at ligge baade over og under. Men i et smidig kast fik Ulf knæet sit paa Fredriks bryst.

«Gi mig nøkkelen til døren, saa skal jeg slippe dig,» sa seierherren. Han husket ikke at Fredrik var en kjeltring, en tyv, en morder. Han holdt ham haardt mot gulvet, men lot ham famle i lommen efter nøkkelen.

Da følte han et stik i sin arm og slap taket. Fredrik sprang op og der blinket kniv i hans haand.

«Hjælp!» skrek Ulf i høieste angst. Han saa blodet dryppe fra sin arm. «Hjælp, hjælp,» skrek han.

Ak hvem kunde hjelpe Ulf? Ikke far, ikke mor, ingen, ingen. Hans kraft var brutt, han blev slaat overende og fik et tørklæ klemt fast for munden. Han saa kniven blinke for sine øine.

«Aa, far—mor, naa myrder han mig.»

Da skar en lyd ind i stilheten. En pludselig, en forfærdelig lyd!

Den fylgte det dødsstille kontor, rystet kniven av kjeltringens haand. Fredrik tumlet vetsykræmt mot den stængte dør, fik den aapnet og styrtet ut! Ned av trappene, gjennem et vindu, kløv som en kat over det høie gjærde — — og var reddet.

Reddet fra *hvad*? Fra den forfærdelige lyd som saa pludselig hadde lyd!

Men inde i kontoret staar Ulf, befriet — forundret — skjælvende — snakkende.

Hvem snakker han med? Med anstandsdamen paa Høinæs! Hun som er tilstede overalt, og ser at alt gaar rigtig til. Hun har reddet ham! Hende var det som ringte paa telefonen i det skrækkelige øieblik, ringte saa det skræmte vettet av tyven, kjeltringen — morderen.

Mere end en voldsomt og pludselig kimmende telefonklokke skulde der ikke til for at jage skræk i hans usle samvittighet.

«Jeg kunde ikke skjønne hvor du blev av? Vi har bif og stekte poteter,» klinger det i Ulfs øre.

«Tak, naa kommer jeg, naa reiser jeg,» svarer han tilbake. Men hans stemme skjælver, hans ben ryster. Han maa holde sig i bordet. Og han hvisker en tak. — — «Tak, lille anstandsdame paa Høinæs. Tak Fader

vor, du som er i himmelen. Helliget vorde dit navn — —»

«— — — Gid, hvor rar han var,» sa anstandsdamen. «Jeg fik ingen greie paa 'n. Jeg kunde næsten ikke kjende stemmen hans. Han var vist forpint av latter — —. Men naa er 'n paa hjemveien.»

Og hun gaar ut og ser at biffen ikke tørker. Hun maa jo være alle vegne tilstede.

* * *

Men den som ikke kunde spise, endda han fik sin livret til aftens, det var Ulf.

Blek og skjælvende steg han av cykkelen med et høirødt lommetørklæ om sin haand. Og ut kommer hele huset med anstandsdamen i spidsen. De stirrer, de blekner. Han blør jo, han besvimer! Aa Ulf, har du slaat dig, har du faldt?

— Han besvimer ikke, han fortæller hvad der er hændt, han smiler endog til anstandsdamen, men han er blek, blek. Og da han trækker trøien av, skriker store og smaa — —

Hele skjortearmen er rød av blod.

De staar et øieblik som lammet. De synes al hjælp maa komme fra Galdhøpiggen. Der er jo far, mor — doktoren.

Men Gudskelov de har mand i huset.

Mand som hverken skriker eller blekner. «Don Pedro, jeg elsker dig,» hvisker anstandsdamen.

Don Pedro er jo doktor. Han vasker, forbinder, kommanderer — —

Snart staar hver sjæl av store og smaa om den saaredes seng — alle doktorens, alle tjenerne. De kan ikke skilles, de maa snakke med hverandre, de maa trøste hverandre.

For tyvende gang blir det sagt: Tænk hvis ikke Gyda hadde *ringt*!

«Ja,» sier anstandsdamen, «men vet dere hvorfor jeg ringte? Det var fordi Stine hadde stekt bif. Derfor merket jeg at han blev længe, derfor ringte jeg saa det smaldt.»

«Gudskelov at jeg hadde den kjøtbiten,» sier Stine og folder sine hænder.

Men ved synet av Stines foldede hænder gaar der likesom et stort lys op for anstandsdamen. «Det var Gud som gjorde det, Stine,» sier hun.

«Ja,» sier Stine, «det var Gud som frelste'n.»

I det samme blir det høitidelig stille som i en kirke omkring Ulfs seng. Alle bukkene Bruse ser paa hverandre — —. De synes Gud er saa nær! Gud har latt Stine steke bif. Gud har latt Gyda ringe paa telefonen. Forunderlig — —

«Naa sover 'n,» hvisker Helge, og ser paa broren sin som har vendt sig mot væggen og ligger ganske stille.

«Ja, naa sover 'n,» hvisker de andre.

Da brummer en velsignet stemme fra sengen: «Jeg tror jeg vil smake paa den kjøtbiten jeg!»

Aa Gudskelov, Gudskelov.

* * *

Næste dag da klokken ved bruket kaldte til arbeide, var Fredrik ikke paa pletten. Men chefen kom kjørende med hest og tjener præcis paa klokkeslettet, litt blek og med armen i bind — men straalende fornøiet.

Hvad brydde han sig om et litet overfald, litt stivhet og svie i armen, naar pengene som var ham betrodd, var i behold? Skulke? Nei, det vilde han ikke, endda selve anstandsdamen tippet ham.

«La'n gaa,» sa Don Pedro. «Jeg skal kjøre'n.»

Og fra den dagen hadde chefen følge baade frem og tilbake. Hvem kunde vite om ikke den stygge Fredriken laa paa lur etsteds?

Huttetu, det grøste i hele bygden.

Men lensmanden var ikke længe om at finde sporet hans.

Stakkars stygge Fredriken hadde vist

tænkt sig til Amerika. Men da han ikke fik kloa i pengeskapet, kom han ikke længer end til Kristiania. Her drak han op cykkelen sin, blev knepet og puttet i fængsel.

Stakkars Fredriken!

* * *

— Det var pludselig blit opløftende morsomt at være anstandsdame. Ikke en kat lo av hende.

Og tænk, hun fik hjælp av selve kontoristen!

Aa hvilken respekt der stod av en kontorist. Naar han bare sa: «Marsj ind hele butikken, klokka er ti!» saa lystret hver kat. Doktorbarnene forduftet, og Helge kom ind paa minuttet. Ja make til respekt!

Men han var jo ingen almindelig kontorist; han var jo netop næsten blit myrdet; han gik med knivstiksaar i armen.

— — Nei almindelig kontorist var han *ikke*.

Han begyndte en kveld straks efter overfaldet at spørre saa'n løselig om smørbrød var dyrt? I al verden. — —?

Han sat med blyant og papir og skrev. Han vilde sikkert ha greie paa husets utgifter. Og hun som ikke visste det plok.!

Melk er naturligvis billigere end chokolade.

«Ja! Jada. Meget billigere,» forsikret anstandsdamen med overbevisning.

«Og *dessert* har vi jo paa træerne.»

Var han blit tomset?

Nei han sat der ganske rolig og noterte. Gyda maatte virkelig titte paa papiret hans!

Du Mads paa taket! Montro han fik forlitet mat? Der stod kaffe og smørbrød, kaker melk og brus — og et helt regnestykke ved siden!

Hun slap at spørre. «Jeg vil holde et litet selskap,» sa kontoristen. «Tror du det lar sig gjøre for fem kroner?»

Saken var at Ulf pludselig hadde faat sin gamle spanderbukse paa. Den var ikke utslitt.

«Her har du fem kroner at være kavaler for,» hadde far sagt. Hvilken kavaler vilde *da* spare? Det vilde simpelthen være gjerlighet! Om nogen dage kommer far. Han faar sandelig skynde sig at være kavaler.

Og aldrig er et selskap blit hurtigere bestemt. Anstandsdamen var fyr og flamme. For fem kroner kunde de holde selskap som sa seks! Hele Krumskolen. Alle doktorens. «Skriv op!» sa Grytelill.

Og kontoristen skrev, og anstandsdamen dikterte.

«Var det ikke bedre aa vente til frua kommer,» spurte Stine, da hun fik vite at et stort haveelskap skulde gaa av stabelen.

«Er du gal, gjestene er budne,» sa anstandsdamen.

Til sin forførdelse erfarer Stine at selskapet skal være søndag, næste dag.

«Vi skal greie det selv,» sier anstandsdamen beroligende. «Vi har fem kroner. Hvis vi bare faar smørbrød, kaffe og melk, og hvis du bare vil bake nogen kaker, saa skal vi betale hele selskapet selv!»

«Dette ligner præcis aa koke suppe paa en spiker,» sier Stine. «Bare litt kjøt og litt flesk. Bare litt vand og litt gryn — —.»

Og hun var ikke saa'n rigtig, rigtig blid som hun pleide. Make til paafund mens frua var borte!

Men neppe var hun begyndt at skjende, saa husket hun den store ulykken som nær var hændt. Aa Herregud, hun blev saa bløt om hjertet at hun gjerne skulde smøre smørbrød hele natten og skjære sig selv op til paalæg.

Uten at kny lager hun til gjestebud. Hun vet av erfaring hvad det skal til naar Krumskolen holder sit indtog paa Høinæs.

*

*

*

Gjestene var kommet. Det glimtet i lyse kjoler og hvite hatter, det summet som av svære humler rundt bordet paa svalgangen.

Og hvorfor skulde ikke Krumskolen summe?

Men neppe hadde gjestene begyndt at spise av Stines udmerkede bakverk, før anstandsdamen sprang op — hun fik saa gruelig ondt i maven. Eller kanskje det var i hjertet — — Hun hadde jo glemt noget!

Hun hadde glemt sine venner i Schweizerhytten, sine aller nyeste sortlokkede venter. Aa — hun maatte springe, springe!

Og midt for selskapets øine — og uten spor av forklaring — tar anstandsdamen flugten.

Hun løper opover bygdeveien. Hvordan kunde hun glemme Evelyn og Mary? De ensomme!

Hun hadde næsten ikke set dem siden Huldamama reiste. Tænk om Mister Harry ikke var kommet hjem fra London endda, saa var de jo alene med heksen. At hun kunde glemme dette! Det kom av at hun hadde været saa grænseløst optat.

Men nu skulde hun hente dem til selskapet — alle tre. Den vesle broren ogsaa.

Bygdeveien laa i stekende eftermiddagssol uten skygge eller luftning, og Grytelill sprang

mere end hun gik. Andpusten og glødende kommer hun til Schweizerhytten.

Den ligger der likesom utenfor verden, stille og ensomt mellem trærne. Ikke en sjæl er at se, og dørene, som pleier at staa oppe paa varme dage, er lukket. Bare oppe i kvisten staar et vindu oppe. Mon ingen er hjemme?

Hun kjender forsigtig, først paa indgangsdøren, saa paa kjøkkendøren. Begge er stængt. Hun er gaat forgjæves.

Anei, hvor skal hun finde dem henne? Hun ser sig bedrøvet omkring.

«Mary og Evelyn!» roper hun. Og ut av det aapne kvistvinduet kommer et hode. Evelyns sortlokkede hode! Og straks efter Marys.

«Hvorfor sitter dere inde med stængte dører?»

«Vi passer huset.»

«Passer huset? Hvor er jomfru Steen?»

«Hun er gaat til bønnemøte nede i bygden.»

«Bøn — — bønnemøte? Saa kan vel dere gaa i selskap! Kom! Ta Darling med og bli med til Høinæs; vi har haven fuld av fremmede.»

Gyda glødet av iver.

Men Mary og Evelyn rystet sine sorte lokker. «Vi tør ikke. Hun har sagt at vi skal være hjemme.»

«Aa blaas. Bare kom. Skynd dere!»

«Vi kan ikke. Døren er stængt,» synger Evelyn venodig.

Gyda tror hun hører eventyr. «Du vil da ikke si at hun har stængt dere inde?»

«Jo.» De sorte hoderne nikker.

Aa, hvad skulde en stakkars liten anstands dame gjøre? Hjemme var selskap. Der gik vel Bolla og Aslaug og Lotten og var fornærmet fordi hun ikke kom igjen. Men her! Her var jo det sorteste hekseri paa spil. Her sat hendes nyeste veninder i bur! Paa den varmeste, deiligste sommerferiedag — —

Dette gik da paa ingen maate rigtig til. Hendes forstand stod stille.

«Er dere rivende, ruskende gale? Hvorfor gaar dere ikke ut gjennom vinduene?»

De sortlokkede ser paa hinanden, stumme, forfærdede. Gaa ut gjennom et vindu? Rømme?

De ser paa sin lyse lykkelige veninde, de ser den varme straalende dag — — men rømme? Gjøre stik imot jomfru Steens almægtige befaling! Nei! De bare rystet sine lokker: «Nei vi tør ikke.»

«Det avskum. Den heks — —.» Men Gyda vil ikke gi sig. «Hun behøver jo ikke at vite det,» sier hun. «Bare kom en liten stund — saa kan dere gaa hjem igjen.»

Da forsvandt de sorte hoderne fra kvistvinduet — og kom i næste minut tilsyne nedenunder.

«Luk op vinduet, skynd dere!»

Og Mary og Evelyn betænker sig ikke længer, de er beseiret. De kan ikke motstaa denne lyse stemmen, som roper dem ut til fest og glæde. De aapner et vindu og sender den vesle broren sin ut like i den lyse venindens favn, saa kommer turen til dem selv. De betænker sig ikke, de vil ut — ned i haven paa Høinæs — bare en liten stund. Saa skal de skynde sig tilbake og lukke sig ind i buret igjen. For jomfru Steen er saa streng, saa streng.

Det gaar med syvmilsfart nedover. Darlings ben berører ikke jorden, han henger i luften mellem Evelyn og Gyda. «Vi tar'n paa ryggen,» sier anstandsdamen, hun sætter sig paa huk i veien, Darling krabber op — og avsted bærer det.

— — Hjemme er selskapet alt ved desserten. Det smatter rundt busker og trær. Der klyves, der høstes.

Men ganske rigtig — borte i sukkermorellene gaar Bolla og Aslaug og Lotten og hvisker med Elise og Beate. De synes det er *saa* rart at Gyda er forsvundet. Det er simpelthen simpelt, synes Aslaug. De skulde vist ikke komme til Høinæs en anden gang, naar ikke fru Trane var hjemme — —

Hadde hun endda sagt hvad hun skulde. Men forsvinde uten videre — —

«Hun maa være gaat for at møte Evelyn og Mary,» undskylder Elise.

«Ja naturligvis! Hun bryr sig ikke om os mere. Bare om disse engelske malerbarna. Men tænk om alle vertinder skulde løpe bort fra bordet for at møte forsinkede gjester! Hun *er* jo vertinde. — Ja ogsaa anstandsdame!» De fornærmede spruter i en latter som er absolut saarende for vertinden.

Men sukkermorellene var deilige — — —

*

*

*

Og fornærmelsen?

Da den sveddryppende vertinde med sit sortøiede følge ankom, hvem vilde, hvem kunde være fornærmet? Hvem blir ikke bare fylt av medlidenhet med de nyankomne gjester?

De var indestengt — de har ingen mor

— de har bare en jomfru Steen, som er en heks. Og de var ikke engang budne — — de var glemt helt til selskapet var begyndt!

Alles hjerter slaar dem i møte. De blir selskapets æresgjester, som maa hædres paa alle mulige maater.

Ulf og hans venner forlater jorden og kaster bær ned fra svimlende høider — bare til *dem*. Alle kappes om deres gunst.

Og Mary og Evelyn ler mot al festen og glæden og tar imot med begge hænder — de skal jo bare være en liten stund.

En liten stund? De synes det hele har været som et blunk da de blir bedt ind til aftens. «Vi maa gaa,» sier Evelyn. Nei, de maa *endelig* spise først! «Og naar vi har spist,» sier herrerne, «skal vi ha fyrverkeri.»

Fyrverkeri har Mary og Evelyn aldrig set. «Aa, det er saa morsomt,» jubler damerne, «dere *maa* vente. Vi skal følge dere.» «Ja,» sier Ulf og hans venner, «selvfølgelig følger vi dere.»

Men Evelyn er blit urolig. Det er begyndt at skumre i parkens ganger. «Hvormange er klokken?» «Pyt, klokken! Vi skal jo følge dere — —» Og hun trækkes med til fyrverkeriet.»

Aa! Se! Der tændtes de romerske lys.

Der suser den første raketten op over træerne. Den brister som et glimrende stjernes kud over kjæmpeasken. Og slag i slag kommer flere — det knitrer, det lyser.

Det er som en lek med stjernerne.

Veslebror og Darling sitter høit paa damernes skuldre og hviner; Mary og Evelyn klapper i hænderne.

— Men glæden er ofte flygtig som et stjernes kud. Selma kommer ilsomt ned i parken. Hun bringer et bud som øieblikkelig faar jubelen til at stanse. «Jomfru Steen er paa kjøkkenet,» sier hun.

«Jomfru Steen!» hvisker Mary og Evelyn. De vaakner likesom av en drøm. De har lekt med stjernerne — men gid de heller var blit hjemme i det stængte hus — —

Anstandsdamen kan tydelig læse deres tanker. Og skylden er *hendes*. Det er jo *hende*, anstandsdamen, som har narret dem med sig. Det er jo hende og hendes gjester som har holdt dem tilbake. Hun løper op igjennem parken foran Evelyn og Mary. Hun vil snakke med jomfru Steen, hun vil prøve om hun er en heks eller et menneske.

Nederst ved døren i kjøkkenet sitter en sort skikkelse, en stenstøtte med ørehat og hansker.

«Godaften,» sier anstandsdamen og neier, ærbødig som til presten.

Stenstøtten reiser sig, men hilser ikke, forandrer ikke en mine i sit lukkede ansigt.

«De er vel ikke vond, jomfru Steen, fordi jeg tok Evelyn og Mary med mig hjem? Vi hadde selskap,» sier anstandsdamen bønlig.

Intet svar.

«Kjære vær ikke vond paa dem; det var mig som narret dem!»

Endda intet svar, intet smil.

Det begynner at koke i anstandsdamen. Et menneske vilde da i det mindste *svare*. Hun er altsaa en heks! Aldrig i livet skal Mary og Evelyn gaa hjem til sit ensomme hus med denne stenstøtten. Hadde de kanskje ikke gjesteværelser paa Høinæs?

Hun blir saa modig at hun kan gjerne be heksen reise til Bloksberg.

Hun bruser sig op og kneiser med nakken. «Undskyld,» sier hun, «er De kommet forat hente Evelyn og Mary?»

«Ja, med tilladelse,» svarer stenstøtten spidst. «Hvor længe skal jeg vente paa dem?»

«De kan vente saalænge De vil,» sier anstandsdamen. «Men Evelyn og Mary og Darling skal ligge paa Høinæs inat.»

Det kan hænde der kom liv i stenstøtten. Den begyndte at ryste av sinne. «Undskyld,» sier hun henvendt til Stine, «er det mulig at faa tale med fruén her i huset?»

«Nei undskyld,» sier Gyda. «Fruén er paa Galdhøpiggen, men *jeg* er anstandsdame her i huset. Jeg skal se efter at alt gaar rigtig til. Maa jeg spørre om det er rigtig at stænge barn inde og selv gaa paa bønnemøte?»

Jomfru Steen blir *hvit* og begynder paa en tale. Men hun maa gi tapt. Hele Krumskolen stimer ind fra alle kanter, de har lyst at se en heks.

Men Mary og Evelyn, som av skræk har staat utenfor kjøkkendøren, og har hørt alt, de klynger sig til Gyda og graater, det er en tilstand som paa et teater.

«Ikke graat,» trøster Gyda. «Dere blir *her* til Mister Harry kommer hjem; ja saalænge dere vil. Akkurat som ikke Høinæs er stort! Og Huldamama som er saa snild — —»

Men Evelyn og Mary graater endda mer naar de hører tale om en mama. De tænker naturligvis paa *hende* som hænger hjemme og smiler med svanedun om halsen.

Scenen i kjøkkenet er nu saa spændende

at noget maa ske. Vil ikke heksen gaa sin vei?

Krumskolen indtar en truende holdning. Anstandsdamen staar med Darling paa armen, Mary og Evelyn hulker ved hendes skulder.

Jomfru Steen har haanden paa dørklinken, men hun *gaar* ikke. Hun ser paa Stine og Selma, hun maaler dem likesom med foragt. Hendes hakebaand dirrer. «Er det mulig,» sier hun, «at det er en hop næsvise unger som har magten i dette hus?»

Men Stine blev hende ikke svar skyldig. Hun holdt en tale, som fik anstandsdamens hjerte til at svulme.

«Magten i dette hus?» sier Stine. «Magten i dette hus, det er kjærlighet det, jomfru Steen. Det vet *jeg*, som har tjent her i ti aar! Og hadde *De* vist litt mere kjærlighet *De*, jomfru Steen, saa stod ikke Mister Harrys barn her og graat. Og har Gyda bestemt at dem skal være her inat, saa faar *De* nok gaa hjem alene jomfru.»

Da smaldt døren igjen efter heksen.

— — —

Dagen efter selskapet kom turistene hjem.

Hvad var Galdhøpiggen mot overfald og knivstik — mot indestængte barn og hekseri?

Den blev simpelthen til en liten sukkertop naturligvis.

Turistene stakkar blev baade stumme og bleke. Hvem kunde tænke at Fredrik, den unge gutten, var en skurk?

«Han fik ikke et rødt øre!» sa Ulf triumferende.

«Neimen *du* fik en rød skjorte,» sa Gyda. Og mor gjorde som Stine, hun foldet sine hænder.

Det var heller ingen liten overraskelse at ha faat syv barn istedetfor fire. «Det kunde man rigtig kalde reiseutbytte,» mente far Men anstandsdamen var straalende. «Du husker vel at vi skulde være snilde mot dem, Huldamama?»

Ja! Mor hun husker og forstaar alt sammen. Og hun var vist ikke det mindste nervøs mere. Hun kjørte like til Schweizerhytten og opsøkte heksen. «*Jeg* beholder barna,» sa hun, «men efter hvad der er hændt, foreslaar jeg at *De* reiser.»

Sandelig blev folk modige av at være paa høiderne!

En vakker dag var Schweizerhytten stængt, heksen reist. Hvem anden end lille Huldamama kunde faa en jomfru Steen til at fortrække!

DEN ENGELSKE STEDMOREN.

En nat langt ut paa sommeren kommer en mand gaaende oover bygdeveien. Han gaar og han gaar gjennem den sovende bygd og kommer til et sovende hus i skogen. Han banker paa dører, han banker paa vinduer. Han roper navn: Jomfru Steen! Evelyn! Mary! Han kaster sten paa ruterne og roper endda høiere, men intet livstegn svarer. Han blir ræd, hvad er hændt? Det stængte, stumme hus er forfærdelig.

Han iler oover mot sanatoriet — men vender om og tar bygdeveien fat igjen. Han vet et hjem hvor han har venner, et hjem hvor han tør komme, om det er midt paa natten.

Paa høiden der oppe ligger et hus, i en krans av trær. Han kan saavidt skimte taket mot nathimmelen.

Ditop er det han vil.

Han haster bortover den ensomme vei — — imens lysner det av dag.

Han skynder sig gjennom den store park, han er saa angst. Hvad er hændt, hvad skal han faa høre?

Hvorfor har han ikke skrevet til Evelyn? Evelyn som er saa fornuftig og saa alvorlig. Evelyn som sørger over sin mor. Noget *maa* være hændt — — er kanske Evelyn syk — død! Og Mary og Darling — hvor er de henne? Han har overlatt dem til en fremmet, en betalt person, om hvem han i grunden intet vet. Tydelig ser han jomfru Steens ansigt. Hvor det var haardt og koldt, hvor litet kjærlig for barn som ikke hadde nogen mor.

Nu er han ved huset. Hvem skal han vække? Han vil nødig gjøre dem forskrækket derinde ved at dundre paa døren. End om han forsøkte at rope paa hr. Trane —?

Han tror at huske hvor soveværelset ligger. «Hr. Trane,» roper han to ganger og kaster forsiktig en sten mot et vindu.

Men vinduet er *ikke* hr. Tranes. Det hører til et værelse hvor tre barn ligger og sover. To sortlokkede piker og en fireaarig gut. De sover saa trygt. Et litet knep mot ruten kan ikke vække dem. Men den største lille piken har i drømme hørt en stemme — et navn. Og i det samme synes hun hun

er i London. Hun vil finde sin far og fortælle ham at hun har det saa godt, hun er saa glad.

Og hun gaar i London og nikker og neier, hun kjender hvert menneske; men *ham* ser hun ikke. Undres hvor han er, han blir saalænge — —. «Spør Hr. Trane,» sier en stemme i London. Og den stemmen er *fars*.

Saa vaakner hun. Hun hører et knep mot ruten, et til — og hun hører tydelig den samme stemmen som i drømme.

Hun løper til vinduet.

Og manden dernede, han staar i den gryende morgen og tror han ser et syn: Dette sortlokkede hode, dette friske smilende ansigt, Gud i himmelen, det er ufortjent.

«Far! Visste du at vi var flyttet?» klinger det med den freidigste, vaakneste, lykkeligste stemme ned til ham.

Flyttet? Han ryster paa hodet, han ler, han vet ikke hvad han gjør; men Evelyn er som et lyn. Hun klær sig paa og kommer ut i den friske deilige morgen. Og mens dagen kaster sit første lys over det sovende hus, gaar Mister Harry med sin ældste lille datter rundt de dugvaate plæner i Høinæshaven.

Det er mest *hende* som snakker, aldrig har Evelyn været saa snaksom. Hun fortæl-

ler at de gaar paa skolen, de har Saxe til lærer og frøken Winter til lærerinde. Begge er saa snilde — alle er saa snilde!

Ja det er bare Evelyn som snakker, men Mister Harry holder sin arm tæt om hendes liv; han vil aldrig mere bli saa længe borte.

*

*

*

Høinæs var blit som en morsom bok, en slik en hvor der hænder litt nyt paa *hvert* blad likesom — —

Det begyndte om morgenen, før en var kommet sig i tøiet. Nye ben knirket over ens hode, nye stemmer hostet. Værelser som før hadde været klæskot, var blit gjestekammer. Ialfald var der ikke andet rum til Mister Harry, da han saa pludselig dukket op, end et værelse høit oppe i gavlen, hvor vintertøiet pleide henge. Tøiet blev i hast tat bort, og værelset pyntet med alt det ældste som fandtes, falmede billeder, snirklete stoler. Heldigvis var ovnen sprukken og utsigten malerisk. Men alle som kom ind og skulde beskue det nye gjesteværelset, maatte *nyse*. Tilslut nøs hele familien omkap; det var en hel nysekoncert.

«Aa,» sa Huldamama, «det kommer av pepper'n, som har været i vintertøiet!»

«Det nyser vi paa,» sa far. Og saa nøs han saa det rystet i den gamle ovn.

«A dailig dailig,» sa Mister Harry. Men han mente kanskje utsigten, for han saa ut av vinduet.

— Mister Harry og hans barn skulde bo paa Høinæs indtil de hadde faat sig en ny snild og flink husholderske, de kunde jo ikke bo alene i Schweizerhytten!

Og derfor var Høinæs som en morsom bok, der bodde folk alle mulige steder.

Men i det peneste gjesteværelset bodde den nye lærerinden.

Hun hadde nu været paa Høinæs i hele fjorten dage; endda hadde ingen fundet paa at sætte krøll paa navnet hendes. Ingen kaldte hende andet end frøken Winter.

Men saa kom altsaa Mister Harry. Og han var jo ikke som *andre* mennesker. Da han første gang skulde hilse paa husets nye lærerinde, glodde han paa hende en lang stund, som en ku paa en rødmalt fjøsvæg.

Og pludselig kaldte han hende for Mona Lisa! Mon han var rigtig klok? Kalde en vild fremmed dame for *Lisa*. Mona Lisa!

Men navnet smøg sig ind i Grytelills

øre. Mona Lisa! Det passet saa godt til den søte nye lærerinden.

Og næste dag da de haabefulde skulde begynde haandarbeidstimen, reiste Grytelill sig fra sin plads og spurte: «Frøken Winter, faar vi lov at kalde Dem for Mona Lisa?»

«Ja, hvis dere er frygtelig flinke til at stoppe strømper!» Og saa lo hun og saa paa dem som den mest skøieragtige veninde. Aa hvor de elsket hende!

Det blev det morsomste de visste at sitte med Mona Lisa og stoppe strømper! De stoppet saa der ikke fandtes en fillete hose i miles omkreds. Men de lærte ogsaa at sy blomster, deilige blomster i silke, naturlige som selve de levende ute paa marken. Mona Lisa var en kunstner.

Ja, en kunstner. Hun kunde spille saa hele Høinæsgaarden stimlet sammen, hun kunde spille saa de glemte at lægge sig.

«Spil, Mona Lisa!» sa Mister Harry. «Spil, Mona Lisa!» bad far og mor.

Og de satte sig paa svalgangen og lot tonerne strømme ut til sig gjennom aapne dører, de stille, maanelyse kveldene.

Men hvem sitter blek og lyttende nederst paa svalgangstrappen?

Det er Jørgen Pilt, den store pianist.

Noget som dette har han aldrig hørt. «Det er fært aa vakkert det er,» hvisker han til Grytelill.

Og hun gripes av medlidenhet med Jørgen. Hun husker at han er et geni. Han reddet jo engang et helt ball fra at gaa i vasken! Hun husker at engang for længe siden var hans høieste ønske et piano, og saa fik han et trækspill! Hun tænker paa sine egne musikalske anlæg, hun er snart fjorten aar og kan ikke fantasere den mindste smule. Hun maa ha noter om det saa er til «Gubba Noa». Det vilde ikke være noget tap for verden om Gyda Trane aldrig satte finger paa et instrument; men hvem vet om der ikke stikker en liten Mozart i Jørgen Pilt? Han som fantaserer sig til baade valser og galopader — —.

Hun gripes av en svimlende tanke. Jørgen skulde spille piano med frøken Vinter! Han skulde frem, bli stor! Berømt som Mozart og Beethoven. Imorgen den dag skulde han begynde, imorgen skulde han faa hendes egen spilletime. Og naar et aar eller saa var gaat, vilde det staa i avisen at nu var der opdaget en ny stor pianist, som snart vilde forbause verden — —.

Aa! Jørgen skulde bare vite der han

sat og lyttet til Mona Lisa, at om et aar stod han i Aftenposten!

Hvilken ære for Høinæs, hvilken ære for drengestuen. Gyda kan næsten ikke vente.

Men Mona Lisa spiller og spiller, hun blir likesom aldrig færdig. Sommetider er det tyndt som en sytraad, sommetider tykt og larmende som en fos, Jørgen Pilts vals er noget ganske andet.

Endelig er det slut. Der lyder bare nogen løsrevne klunk ut i maanskinnet, akkurat som en kat skulde dilte paa tangentene. Stille nydende disse sidste toner sitter tilhørerne og ser paa maanen. — Jørgen rusler til sin seng i drengestuen. Han aner ikke at nu i dette øieblik skal hans skjæbne avgjøres.

«Mona Lisa,» sier Gyda, «du har vel hørt Jørgen Pilt spille trækspil paa stabburtrappen? Men du vet ikke at han er pianist! Han er aldeles et geni. Han spiller vals uten noter.»

En brakende latter fra det drømmende selskap, et hanegal fra Ulf.

«Det er sandt! Prøv ham imorgen!»

Ny lattersalve.

Men Gyda slaar til lyd for sin nyfødte tanke. Han skulde, han maatte lære at spille.

Hvorfor kunde han ikke faa *hendes* spille-time?

«Grytelill,» sa far, og nu lo han ikke længer. «La Jørgen i fred med sit trækspil og sine fantasier. Sæt ham ikke griller i hodet. Hold dig paa matta og la Jørgen holde sig paa matta. Nu glæder han sig selv og andre med sine viser og slaatter. Men kommer nogen og vil dra ham op til kunstner, da er det forbi med at sitte sorgløs paa stabburs-trappen.

La ham beholde sit lille talent!

Be ham for eksempel holde en trækspil-koncert for os imorgen aften.»

Dette var ingen spøk, det var avgjørelsen av Jørgen Pilts skjæbne. Godnat.

Naturligvis hadde far *ret*. Næste kveld klang der en laat fra stabburstrappen, saa vidunderlig fristende at hele Høinæs kom ut paa tunet og begyndte at danse. Især danset Mister Harry med Mona Lisa. Og Jørgen sat paa sin matte med smil om mund, hodet paa skakke.

Han er lykkelig, tænkte Grytelill; det er ikke værdt jeg forstyrrer hans fred. Hold dig paa stabburtrappa, du gutten min!

Hun hadde forresten saa nok at tænke paa og greie med, om hun ikke skulde op-

elske pianister. Gik ikke Elise der og brændte sit haar! Bare fordi Evelyn havde naturlige krøller. Aa, dersom Elise visste hvor yndig og kjæk hun var da hun havde glat haar med skill i midten og wienerbrød ved ørene — imot nu med falske korketrækkere dinglende rundt hodet. Falske korketrækkere, som blev til spiker naar det regnet! Aa, at hun ikke kunde se, føle — forstaa!

Men naturligvis, det var ikke saa greit. Siden de sortlokkede var kommet, var Elise blit ræd forat synke i Ulfs gunst. Fik hun for eksempel en ny hat, saa spurte hun straks: «Hvad sier Ulf?» Akkurat som han ante hvadslags plag der sat paa skolten hendes! «Du maa huske at naa har han været kontorist,» sa Gyda, «han tænker ikke paa slikt mere; han ser ikke hverken paa krøller eller hatter.»

Og ikke behøvde Elise at være ræd for Evelyn; for Evelyn sværmet *bare* for frøken Winter.

Gyda følte sig sommetider som en postkasse, hvor hendes veninder puttet sine hemmelige tanker ned.

«Hun ligner vor mama,» sa Evelyn. «Derfor kalder far hende for Mona Lisa. Mama het ogsaa Mona Lisa; jeg husker det tydelig . . . Men ikke si det til nogen.»

Nei. Denne postkassen var lukket med sikkerhetslaas. Ingen skulde faa vite hvorfor Elise var blit saa urimelig bustet; ingen skulde faa vite, hvorfor frøken Winter hadde faat navnet Mona Lisa.

Og de kappedes om at forgude hende. De skrev breve og la under hendes hodepute, de satte roser i hendes haar og puttet deilige sure eplekart i hendes lommer. De hang i hendes armer, de hang om hendes liv. «Stakkars frøken Winter,» sa de to fordums lærerinder.

Men frøken Winter taalte *alt*. Hun knasket eplekart med sine hvite tænder og fulgte dem paa lange ensomme turer. Da snakket de om livet ute i verden, der hvor Mona Lisa kom fra. Hun maatte fortælle om backfischene paa Karl Johan, om «barnenes paradys» og alt det rare som findes i hovedstaden.

«Længter du aldrig tilbake?» spurte Gyda. «Nei,» sa Mona Lisa, «jeg længter aldrig.» Og Gyda saa paa fjæset hendes at det var sandt.

— — — Der kom en tid da det føltes klemmende at være lukket med sikkerhetslaas.

Det var utpaa høsten. Mister Harrys var flyttet tilbake til Schweizerhytten. Men Evelyn og Mary gik fremdeles paa skolen paa Høinæs. Ikke vei, ikke regn eller storm hindret dem

fra at indfinde sig. De kom hver morgen med like straalende øine, like lokkede hoder. De var saa lykkelige fordi det saa ut som om de nu hadde fundet et hjem, et blivende sted. De skulde ialfald bo i Schweizerhuset baade til vinteren og til næste sommer, hadde Mister Harry sagt. «De stakkars kryp» hadde ellers flakket baade hit og dit siden deres mama døde.

Men en ny og forfærdelig sky trak op omkring dem.

En dag kom Evelyn hviskende med en ganske gruopvækkende tanke: «Tænk Gyda, jeg tror at vi faar stedmor.»

«Hvad . . .? Hvorfor?»

«Jo far spurte idag om vi vilde like at faa en mor istedetfor en husholderske. Og han er saa munter og saa gla' — —»

«Det er spøk, kan du skjønne!»

Men Evelyn rystet paa sit sortlokkede hode. «Jeg tror sikkert han mener det! Du vet han var saa længe i England. Det er sikkert en engelsk dame som skal komme og bli vor mor. Og nu som vi hadde det saa godt!»

Evelyn hulket.

Ja Gyda syntes ogsaa at nu hadde Mister Harrys faat det godt. De bodde derborte i

skogen i sit yndige hus, og de hadde faat en snild kokkepiké til at stelle huset. De behøvde sandelig ikke hverken mor eller husholderske! Mister Harry bare spøkte! Han hadde sikkert hat andet at gjøre i London end at gaa og søke efter en stedmor.

Evelyn lot sig trøste en dag eller to. Men straks kom sorgen igjen, det var visselig ikke spøk! Nu hadde far igjen snakket om at han vilde gi dem en ny og snild mor.

Snild! En stedmor snild? Da kunde de jo heller hat jomfru Steen.

«Ja jeg orker ikke at kalde en fremmed dame for mor,» klaget Evelyn. «Jeg holder det ikke ut!»

Aa hvad skulde de gjøre? Gyda visste ikke længer hverken trøst eller raad. Jomfru Steen hadde hun klart, men en hel engelsk stedmor, det var umulig. «Men saa si da vel, at stedmor fordrar du ikke!»

«Aldrig,» sa Evelyn. «Tror du jeg vil bedrøve far? — — Men jeg vil reise langt bort.»

«Hvorhen?»

«Jeg vet ikke.»

— —
Rædselsfuldt!

*

*

*

Den kvelden brast sikkerhetslaasen.

Da frøken Winter gik iseng og søkte under hodeputen sin om der kanskje skulde ligge et eple, fandt hun et brev.

Kjære Mona Lisa!

Jeg maa skrive til dig om en forfærdelig hemmelighet. Du vet Mister Harry. Kan du gjette hvad han gjorde i London? Han forlovet sig med en engelsk dame, som Evelyn aldrig har set. Hun faar altsaa stedmor. Mister Harry har selv fortalt det. Han sier hun er snild; men stedmor er stedmor. Har du nogensinde læst et eventyr om en snild stedmor? Han er gal han, vist.

Men Evelyn vil ingenting si — hun vil bare reise ut i den vide verden. Er det ikke skrækkelig sørgelig?

Jeg skriver til *dig* — for dig elsker Evelyn høiest av alle mennesker. Hun sier du ligner hendes mama, du vet hende med svanedun om halsen.

Hende kaldte Mister Harry ogsaa for Mona Lisa, og derfor synes jeg at du maa være den bedste til at trøste Evelyn.

Din Gyda Trane

Det var længe før frøken Winter sovnet den kvelden. Hun laa og glædet sig til at den slemme engelske stedmoren skulde komme til Schweizerhytten. Hvor hun skulde vaske op med hende hvis hun krummet et haar paa Evelyns hode.

— — —

Og nu kom en tid fyldt baade med gru og med spænding. Nu visste alle at det var sandt. Mister Harry gik jo smilende omkring og snakket aapenlyst om den engelske damen sin. Og til Evelyn sa han, at hvis hun ikke blev fornøiet med sin nye mor, saa skulde hun værsaagod reise tilbake til England igjen.

«Han snakker han,» sa Grytelill. «En stedmor blir man ikke kvit saa let.»

«La ham bare snakke,» sa Mona Lisa. «Er ikke Evelyn fornøiet med sin nye mor, saa skal damen faa med mig at bestille.»

Dette hadde virkning. Der faldt virkelig likesom litt fred over Evelyn. Merkelig hvor den Mona Lisa kunde trøste.

Ingen sak nu forresten; naar det ikke var hemmelig længer. Det gik an at snakke om «den engelske» til alle tider. Uf, gid hun var der pepper'n gror!

«Neimen Grytelill,» sa mor. «Har du ikke lyst til at ture hendes bryllup?»

«Bryllup? Du Mads paa taket, jo bryllup var rigtignok morsomt.»

«Ja da ønsker du vel ikke bruden dit pepper'n gror.»

Bruden! Tænk nu blev «den engelske» kaldt *bruden*. Stakkars Evelyn.

Slik rykket det nærmere og nærmere. Tilslut fortalte Mister Harry at nu kom hun, Om en uke forlot hun England. Og saa bad han dem til bryllup alle som én. Hele Høinæs, hele doktorgaarden, hele Saxeskolen med elever, lærer og lærerinde. Men da der ogsaa skulde komme gjester fra andre kanter, skulde brylluppet «staa» paa Høinæs. Schweizerhytten var forliten.

Aa! Bare nu ikke bruden hadde været, hvor skrækkelig de kunde ha glædet sig.

Alle mand skulde faa ny kjole — hvite og lette. Der kom sydame fra bygden baade til Høinæs og doktorgaarden. Der var en prøving og en speiling og beskuelse.

Men Mona Lisa reiste direkte til hovedstaden. Hun skulde ha sig en kjole hun og, sa hun.

Neppe var hun borte, før Evelyn øieblikkelig hang med fjærene. Mor maatte til at trøste av alle kræfter.

«Evelyn,» sa hun. «Jeg lover dig her jeg staa, at hvis din nye mor ikke har hjerte

for dere, saa kommer jeg og henter dere alle tre til Høinæs for bestandig.»

Da smilte Evelyn gjennem taarer — og Gyda, ja hun tok simpelthen en bit av Huldamama.

— — —

«Godt at vi har slikt mildt høstveir,» sa mor en dag, «saa faar vi blomster at pynte med til brylluppet.»

Ja der var et straalende flor av georginer og asters, brudeslør og levkøier.

«Og se, stedmorsblomster!» sa Gyda.

De var de vakreste av alle sammen. Ufattelig at denne blomsten skulde ha slikt stygt navn — —.

Det laget sig til et fullstændig kongelig bryllup. Det lugtet fest lange veier

Men inde i blaasalen kunde en næsten miste pusten. Før blaasalen var blit en kirke. Der stod det aller nydeligste lille alter med høie lysestaker, tepper og puter, omgit av palmer. I hjørnet ved siden dukket Venusbysten op, skjøn og hvit bak doktorfruens husorgel, i række og rad stod stoler til gjestene. Det var saa rørende at Stine *graat*. Hvem skulde tro det skulde bli bröllop i «blaasalen?»

Mister Harry hadde selv stelt istand

denne maleriske kirken, og da den blev færdig, blev den stængt for publikum.

Det gik snart ikke an at røre sig nogensteds for bare festforberedelser. Kom ikke her og kom ikke der! Kjøkkenet var fuldt av mat og av hørirøde kokker; det saa ut som det kunde seile avgaarde naarsomhelst. Spisestuen blinket av krystal og sølv paa lange dukede bord, havestuen likedan. Dagligstuen stod færdig i nystrøken glans, den skulde være gjestenes fællessalong. Røkeværelset var blit salong for damer. Kontoret var blit røkeværelse for herrer. Selv trappegangen var stængt, værsaagod gaa baktrappen! Ja det var faktisk kongelig.

Skolestuen lignet etslags lokale for hittegods. Selve Ferdinandus blev stuet op for trapperne og ind i skoleværelsets hylder med hele sit kontor. Dette syntes den mellemste bukken Bruse var frygtelig moro; for følgen var at skolen blev saa'n hulter til bulter den ogsaa. Saxe kunde ikke engang *ringe*, for hestebjelda var blit borte.

Og haandarbeide og musik blev lagt paa hylden, Mona Lisa kom ikke tilbake før dagen før brylluppet. Hun slap at gaa baktrappen, men ellers slap hun ikke ind hver-

ken her eller der, hun fik være glad hun hadde værelset sit i behold.

«Er ikke bruden kommet endda?» var det første hun spurte om. «Nei, hun kommer med nattoget.»

Med samme tog ventedes desuten nogen av Mister Harrys venner fra Kristiania, Peder Kusk og Jørgen skulde hente dem. Baade trillen og den gamle kalesjevognen stod pudset og færdig paa tunet.

Jørgen Pilt kunde sine ordrer. «Han Sleipner skulde dra den tunge kaloschevogna, og hu Freya skulde dra trilla med brura.»

«Det er godt du kan litt engelsk, Jørgen. Du skjønner da Yes,» sa Gyda.

«Yes,» sa Jørgen Pilt.

Klokken 9 om kvelden kjørte de. *Tænk* at dette øieblik var kommet! Gyda kunde ikke andet end tænke paa Evelyn. Hvad slags stedmor skulde sitte i trillen naar den kom tilbake?

— — —
Samme nat ligger tre barn i sine senger borte i et litet hus i skogen. To sortlokkede piker og en fireaars gut.

Den største lille piken kan ikke faa sove. Hun ligger og ser paa noget som lyser inde fra dunkelheten. Det er to hvite kjoler som

skal brukes til bryllup, to deilige hvite kjoler. Mary har hængt *sin* paa en stol like ved sengen, hun glæder sig til at faa den paa. Hun er lik Darling, begge to glæder sig til imorgen. Og nu sover de. Men Evelyn er 13 aar. Hun vet at med de hvite kjolerne begynder et nyt liv. Hun vet at festen imorgen bare holdes for at gi hende en stedmor.

Hun vil helst staa op og gaa ut i den vide verden — —. Hun vil helst slippe at se den fremmede engelske damen!

Mon hun er kommet? Far er reist til stationen for at møte hende og følge hende til Høinæs. Men imorgen kommer hun til Evelyns hjem.

Evelyn kan ikke fatte det. En fremmed mor! Hun føler sig saa ganske alene, hendes mod er forbi. Hun længter efter sin egen deilige mama som er borte. «Mama,» hvisker hun, og ser mot en stjerne som straalere og blinker. Den blir til et levende tindrende øie.

«Mama,» sier Evelyn igjen. Da svarer en levende stemme: «Godaften, sover du ikke? Jeg skal hilse dig fra Mona Lisa!»

Dernede i det svake maaneskin staar far. Han er kommet netop som Evelyn har lukket vinduet op for at se ut i den

vide verden. Netop som hun var ganske alene.

Angst og uro viker — —. Hvordan kunde hun glemme far og Mona Lisa? Hun blir med ett saa tryg, saa træt. Hun har lyst til at putte sig i seng og sove som Mary og Darling.

«Godnat, sov godt,» roper far.

«Godnat,» svarer den modigste stemme i vinduet.

Men med graat i halsen bad hun aftenbøn.

*

*

*

— Ja inat var hun kommet.

Gyda vaaknet av kjøring paa singelen, av stemmer og larm. Det skulde bare mangle hun ikke skulde *kikke*.

Vognene holdt foran døren. I det svake maaneskin saa hun at de var fulde av mennesker.

Hvem var nu *bruden*?

Grytelill krøp helt op i vinduskarmen og lyttet med sine bedste ører. Hun tænkte hun skulde faa høre nogen engelske ord, eller se en engelsk næsetip.

Men det stod bare paa et øieblik. I lyset fra indgangen saa hun nogen formummede damer og herrer i reisekaaper og

plæd. De blev mottat av far og mor, Mona Lisa og Mister Harry. Det summet og lo — saa forsvandt det natlige syn ind i huset.

Men endda laa der nogen gode ører i en seng og lyttet. Det var saa spændende at hun var kommet! — —

— To flag fløi samtidig tiltops i sol og vind og hilste den store dag. Der blev ogsaa heist flag paa et litet hus borte i skogen, men det kunde ikke sees over træerne.

«Hvilket herlig oktoberveir,» sa gjestene; de kom ned fra sine værelser og skulde spise frokost i havestuen.

Gyda lyttet — —. Hver kat snakket jo *norsk*. Hvor var bruden?

«Hysch!» sa Mona Lisa og la fingeren paa læben. «Hun er paa sit værelse. Det er skik i England at bruden ikke viser sig for nogen levende sjæl før vielsen.»

«Isch . . . Hvordan er hun? Skjønner hun norsk?»

«Ja — saavidt! Jeg tror ikke hun blir saa værst. Hysch — —!» Og avsted fløi hun. Hun var ganske opskjørtet av travelhet.

Men var Mona Lisa optat og ordknap, saa snakket de fremmede damerne og herrene desto mere. De lo av ingen verdens ting.

«Husets datter faar vise dere omkring,»
sa mor.

Ja hun skulde mene hun fik føle at hun var husets datter. Med Veslebror paa slæpetaug maatte hun vise gjestene rundt paa alle mulige og umulige steder. Det kunde været ganske interessant — hvis ikke den Veslebror hadde gaat og ropt Grytelill!

Følgen var at hele selskapet begyndte at bruke dette hæslike navnet! Bedst som de gik, i parken eller i haven eller i stald og fjøs, saa sang de: «Grytelill, Grytelill!»

Noget saa knakende ærgerlig. Nu reiste disse flotte Kristianiamenneskene hjem og fortalte backfischene paa Karl Johan at oppe paa landet der blev unge piker kaldt for *gryter*.

«Det er bare min lille bror som kalder mig saa dumt,» sa husets datter og gjorde sig knakende voksen i stemmen.

Neppe hadde hun sagt det, før mor roper fra svalgangen: «Grytelill, nu maa du ind og pynte dig!»

Da blev husets datter rød helt ut i sine ytterste ører, og la paa sprang saa fletten stod langt ut i luften.

— Og saa begyndte pyntningen.

Hver kat skulde avføres hver traad paa sin krop og iføres nyt, hvert hode skulde

friseres. Ja naar Gyda tænkte paa alt det haaret som nu skulde børstes, brændes, rulles, spikres, saa syntes hun det var en umulighet at vielsen kunde foregaa klokken 3.

Men merkelig nok; alt klokken 2 dukket det ene velfriserte hode op efter det andet. Hoder med roser og hoder med stjerner, det lyste av silke, det raslet i slæp. Blaasalens dører blev aapnet.

Aldrig hadde nogen set deiligere kirke end blaasalen. «Gid jeg var bruden,» sa en av de unge Kristianiadamerne. Men den virkelige brud, hun var fremdeles ikke at se. Forgjæves hadde Gyda kastet hemmelige øiekast op til hendes vindu! Den damen var aldeles engelsk. Hun var usynlig for alles blik før vielsen. Den eneste som hadde adgang til hendes bur, var frøken Winter, som skulde hjelpe at iføre hende brudedragten. Isch, slike engelske damer — —.

I en sky av hvitt med smaa roser i sit skinnende haar gik Gyda og ventet.

Endelig ruller ikke mindre end tre vogner ind paa tunet. To av dem var fulde av fremmede fra bygden, deriblandt prestefamilien og presten, som skulde tale ved alteret i blaasalen. Den tredje vogn var Høinæstrillen med Mister Harrys. Straks efter

kom doktorens i pomp og pragt fra nabohuset. Elise lignet desværre en nydelig velfrisert puddel.

Hvor godt at der blev saa proppende fuldt av mennesker, saa kunde Gyda ubemerket trække avsted med Evelyn og fortælle at stedmoren sat skjult for alles blikke ovenpaa i det grønne værelset. «Men,» trøster hun, «Mona Lisa sier at hun ikke er saa værst.»

Evelyn bare ryster paa hodet.

«Hvor er Mona Lisa? Jeg ser hende ikke,» hvisker hun.

«Hun hjælper bruden med brudedragten.»

Da ønsker Evelyn at hun kunde gjøre sig usynlig. Hun skulde gjerne krype ind i den fjerneste krok i sin yndige luftige kjole.

Men hun maa værsgod frem! Alle vil hilse paa Mister Harrys ældste datter. Alle er saa overstrømmende snilde. Hun maa neie, hun maa smile. Mister Harry selv er den mest straalende av alle. Han aner fremdeles ikke hvad en stedmor er.

Og festen vokser og vokser — lik en fos som ingen kan stanse. Om femten minutter begynder Evelyns nye liv.

— — Ja hvem følte ikke at noget nærmet sig da far med høi stemme bad selskapet begi sig ind og ta plads i blaasalen?

Det blev først saa aandeløst stille at Gyda kunde høre hver kat trække veiret. Derefter satte gjestene sig i bevægelse, sorte herrer og kulørte damer, par for par.

Men Huldamama kommer bort og hvisker til Evelyn og gir hende Darling i haanden. Gyda tar Veslebror — og nu følger Saxe-skolen i sluttet og velopdragen flok; helt ind i den stille, maleriske kirken.

Her stillet Saxe dem op i to rækker, fra alteret og nedover, Evelyn og Mary øverst.

Og det var saa sikkert som at Gyda stod med Veslebror i haanden, at alle damer og herrer som i blaasalen var, kastet blikke til Evelyn og Mary! Ja nogen av damerne viftet sig likesom med sine kniplingsbesatte lømmetørklær; men Gyda saa godt at de bare visket taarer bort fra øinene. De graat for de stakkars barn, som skulde faa stedmor.

Foran alteret staar to ældgamle snirklete stoler. I den ene sitter Mister Harry, den anden er til *hende*, den fremmede engelske brud.

Og lysene brænder paa alteret. Alt er forventningsfuld høitidelig stilhet, selv de mindste bukkene Bruse staar som tændte lys. En liten hoste høres av og til — og

det knirker sommetider i dobbeltdøren. Det er Ferdinandus som svæver ut og ind. Sommetider ser han paa klokken sin. Gyda forstaar at nu maa bruden snart være færdig.

Men Evelyn ser bare paa den tomme stolen deroppe ved alteret ved siden av far. Mon far kan se at hun fryser og skjælver?

Nu vinker Ferdinandus med haanden.

Presten skrider frem foran alteret. Doktorfruen sætter sig til orgelet; en salme toner gjennem rummet.

Aa denne engelske brud, nu kommer hun endelig — —.

Hvert øie stirrer mot døren.

Evelyn har tat begge sine søskendes hænder, hver nerve i hende er vendt mot den fremmede mor, som nu til orgelets toner skrider over terskelen ved brukseier Tranes arm.

Solstripen fra vinduet falder like paa hendes hode, skinner gjennem det hvite slør like paa hendes ansigt — et søtt og deilig ansigt.

Evelyns øine utvider sig. De spændte nerver dirrer. Det skjælver om hendes mund — —.

Hvem er skikkelsen i den skjønnne hvite brudedragt?

Det er Mona Lisa — et syn fra en anden verden. Det er den levende Mona Lisa, frisk og straalende med svanedun om halsen.

Et suk som av længe tilbaketrængt fryd gaar gjennom blaasalen. Det kommer fra alle dem som visste at den engelske brud var bare et deilig, deilig eventyr.

Men Saxeskolen, som ingenting visste, den som tænkte sig at faa se en ordentlig stedmor med engelsk næsetip, den staar som fjetret, først stumt gapende, saa henrykt smilende, hviskende det kjendte kjære navn : «Frøken Winter, Mona Lisa!»

Og Mona Lisas ansigt straalere! Hun hører glædesbruset gjennom orgelklangen. Hun vifter til Saxeskolen med sin rosenbuket — —. Er det ikke morsomt? sier hendes kjære, skøieragtige øine.

Men da hun kommer til de tre mørke hoderne øverst i rækken, stjæler hun i farten tre lynsnare kys — — saa er hun ved alteret og blir bragt tilsæte i den tomme, snirklete stolen.

Fremdeles spiller doktorfruen den deilige salmen; men nu høres der tydelig graat og næsepuds gjennom orgelklangen.

Aa hvor godt Gyda Trane forstod denne stille, lykkelige næsepudsingen. Hun selv

skulde gjerne paa stedet ta Evelyn om halsen og tute høit av glæde over denne vidunderlige brud, denne søte skøieragtige stedmoren.

Hvem kunde tænke sig en Mona Lisa som stedmor? De har været døve, blinde, dumme — — aa hvor Mona Lisa skulde le!

Men orgelbruset stanser. Mister Harry tar Mona Lisas haand og gaar frem til alteret. Presten begynder sin vielsestale. — Og som i drømme hører Evelyn at frøken Winter, hendes kjære lærerinde, fra nu av skal være hendes mor. «For Gud og mennesker,» sier presten.

Det er ingen drøm, det er sandt. Igjen falder der taarer i de kniplingsbesatte lommestørklær.

Men det var lykkelige taarer, som hadde smil og latter i sit følge.

Hvem maatte ikke smile og le i Mona Lisas bryllup?

«Hvorfor narret du os?» spurte Evelyn og Mary med armene om hendes liv.

«Fordi jeg fik dette brevet fra Gyda.» Og frem fra den skjønne brudedragt kommer brevet, brevet med den forfærdelige hemmelighet! Forlovelsen i London — og den slemme engelske stedmoren! Hvem vilde ikke lage eventyr av slikt? Nu saa Gyda alt som i en kikkert.

Gjestene fra Kristiania viste sig at være brudens søster, bror og venner. Naturligvis.

Og slik som Mister Harry lo!

Men Huldamama tørret aapenlyse taarer av sine øine, og tok Evelyn ind til sig. «Jeg behøver vist ikke at komme og hente dere, tror du vel?» sa Huldamama.

Gyda stod ved siden og tænkte: Ak hvor deilig det er at være dum engang imellem.

*

*

*

Hun var fremdeles Saxeskolens forgudede og skøieragtige lærerinde, hun kaldtes fremdeles Mona Lisa. Hele forskjellen var at hun tillike var Schweizerhyttens forgudede og skøieragtige mama, Missis Harry.

«Hvad vil dere nu gi mig i brudegave?» spurte hun den første haandarbeidstimen efter brylluppet.

«Frit for ikke at sy ostebaand!» sa Grytelill.

Hun vilde gi noget *sjeldent*. Noget kunstnerisk --- for ikke at si malerisk. Ikke ostebaand eller pyntehaandklæ. Hun husket nogen blomster . . . Hun ordentlig hoppet ved tanken.

I den store blomsterrabatten i haven stod

der endda nogen store deilige stedmorsblomster. Nogen mørke og dype som fløiel. Andre muntre og lyse, straalende som guld. Det var jo Mona Lisas blomst! «Stedmorsblomst» hadde hun jo aldrig forstaat. Nu kunde navnet passe.

Forsiktig og hemmelig la hun de vakreste blomstene i press. Hun presset ogsaa en gren av et «brudeslør» som stod i blomster-rabatten.

Da dette var gjort, begyndte hun at presse sig selv — til at digte et digt som kunde vise hvor forunderlig hun syntes det var at en stedmor kunde være som den yndigste, snildeste mama! Men ak, hun la sig baade i press og i bløt, og rimte og kladdet saa det var en gru. Digter blev hun visselig aldrig. Det var bedst hun holdt sig «paa matta» som Jørgen Pilt.

Ærgerlig kastet hun hele kladden i ovnen og gik ut i haven. Tænkte paa nul og paa niks.

Og pludselig kom der et storartet digt seilende paa en fjøl! Kanske hun var digter allikevel?

Da blomstene var tørre, klæbet hun dem paa et pent stykke pap i en malerisk buket med brudeslør over — og fik hjerteklap da hun saa hvor pent det blev.

Over buketten skev hun med haarfin skrift:

Til Mona Lisa.

Fra Gyda.

Jeg gik omkring i min have,
da fandt jeg en blomst saa fin.
Den gir jeg i brudegave,
den blomsten, den er jo *din*.
Den er som en munter vise,
dens navn kan jeg fatte nu.
Den ligner jo *dig* Mona Lise —
og stedmor, det er jo du.

Fuldstændig Ibsensk! Nu skulde klokkefordærver Klep gjøre resten, saa var brudegaven færdig.

— — —

«Klokkefordær . . . urmaker Klep, vil De være saa inderlig snild at sætte disse blomstene i glas og ramme?»

«Jo. Det var da ingen verdelig sak.»

— Alt næste dagen stod blomstene i guldramme, og det kostet ikke mere end en krone.

«Tusen millioner tak, urmaker Klep.»
Hvor yndig en saadan gammel klokkefordærver var!

*

*

*

Henrykkelse og enstemmig beundring blev der over brudegaven.

Mona Lisa viste den til alle mennesker og gav den plads over sengen sin.

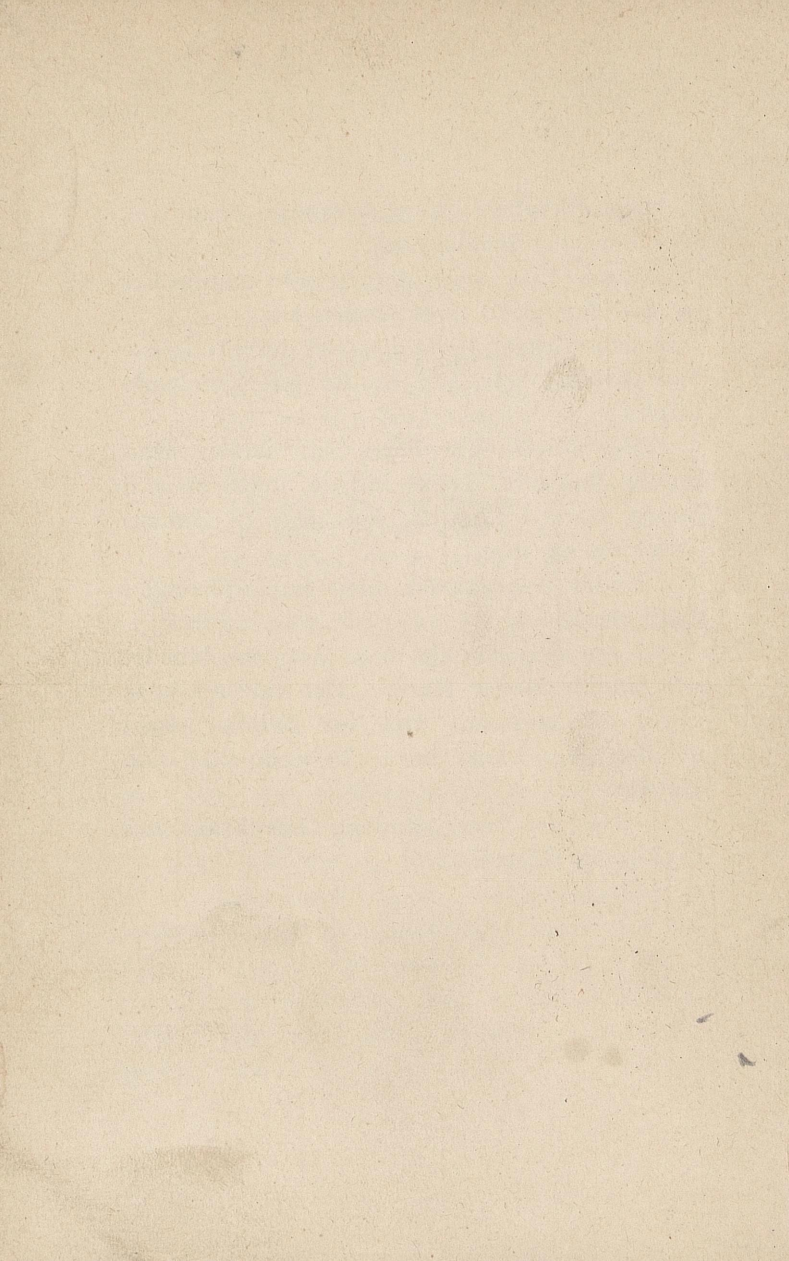
«Har virkelig Gyda *gjort* det derre?» spurte Saxeskolen. Selv Ulf sendte anerkjendende blikke.

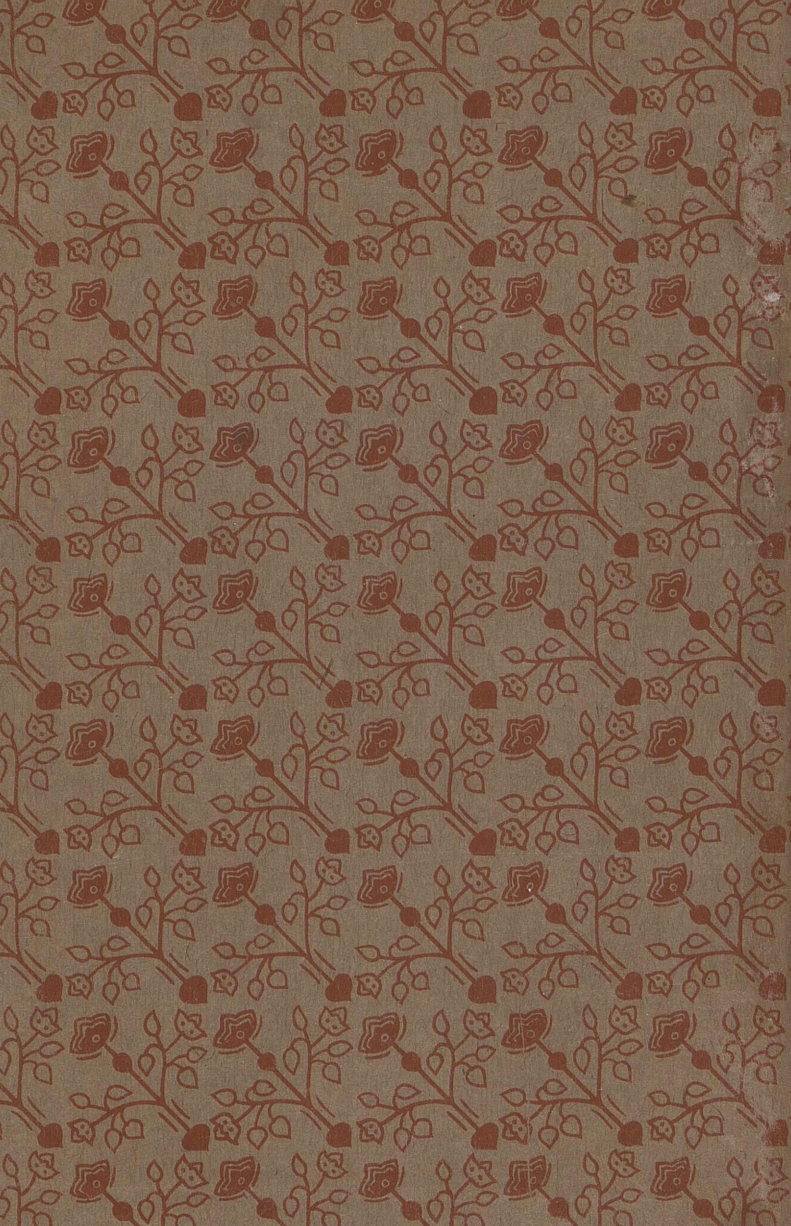
Men Mister Harry var den værste. Han sendte fluksens Gydas billede, maleriet som havde været i London, som gave til Høinæs — til far og mor.

Under henrykkelse blev hun ophængt i dagligstuen.

I grunden skulde han hat det billedet *selv*, mente Mister Harry. Det var jo Gydas skyld alt sammen. Det var hendes skyld at han og hans barn blev kjendt paa Høinæs — —.

«Nei det var sandelig havekrakkenes skyld,» sa Grytelill.

Depotbiblioteket

94sd 20 840

50
51
52
53
54

Thorstein Bunde Madsen
AMERICAN BOARD OF MISSIONS

1945